

Physicorum

In quinto libro partes motus tibi trado
Subiectas. unitatem cōtrarietate

Transmutatur autē
transmutans omne. Aliud quidē s̄m ac-
cidens vt cū dicim⁹ musicū ambulare
qm̄ cui accidit musicū esse hoc ambu-
lat. Hoc autē in q̄ aliqd̄ hmōi ē mutari
et simpliciter d̄r mutari vt quecūq; dicūt s̄m ptes sanat em̄
corpus q̄a oculus aut thorax. hec autē ptes totius corpis
sūt. Est autē etiā aliqd̄. qd̄ neq; s̄m accēs mouet. neq; i eo q̄
aliquid ipsius. sed in eo q̄ ipm̄ mouet primū. Et hoc est s̄m
seipm̄ mobile. s̄m autē aliuz motū et aliū alterū ē. vt alterabile
et alteratōnis sanabile. et calefactibile alteruz ē. Est autem ⁊
in mouente similiter. Aliud quidem em̄ s̄m accidens mouet
aliud vero s̄m partē. in eo q̄ huius aliqua. Aliud vero per se
ipm̄ primū. vt medic⁹ quidē sanat manus aut percutit. Quo-
niā autem est aliqd̄ mouens primū. Est autē ⁊ aliud qd̄ mo-
uetur adhuc in quo tempus. et preter hec ex quo ⁊ in quid.
Omnes em̄ motus a quodaz ⁊ in quiddā. Alterū em̄ est qd̄
primū mouet ⁊ in qd̄ mouet. ⁊ ex quo. vt lignū ⁊ calidū ⁊ fri-
gidū. Horz autē aliud quidē mobile est aliud vero in qd̄. aliū
vero ex quo. Notus autē manifestū q̄ in ligno non in specie
est. Neq; em̄ mouet neq; mouet. species aut locus. aut quan-
tum hoc. Sed est mouens quod mouetur. in id qd̄ mouet.
Magis autem in quod q̄ ex quo mouetur denominabitur
mutatio. Unde corruptio in non esse mutatio est q̄uis ex eē
mutetur quod corrumpitur. Et generatio i esse q̄uis ex nō
esse. Quidem igitur motus sit dictum est prius. Species
āt et locus et passionēs in que mouent̄ immobilia sūt vt sciā
et calor. Et dubitabit aliq̄s si passioēs mot⁹ sūt. Albedo atē
⁊ passio ē. erit em̄ i motu mutatio. ⁊ fortassis nō ē albedo mo-
t⁹ ⁊ albario. Est atē ⁊ i ill⁹ qd̄ ē s̄m accēs. ⁊ qd̄ ē s̄m ptē ⁊ s̄m
aliū ⁊ qd̄ pmo ē ⁊ n̄ s̄m aliū vt id qd̄ sit albū i id qd̄ itelligit̄
mutat̄ s̄m accēs. Colori em̄ accidit itelligi in colorē aut. qd̄

Quintus liber

ps albū coloris ē. 2 in europā. qz ps europe athene suūt. In albū autē colorē p se. Quō quidē igit p se mouet. 2 qmō fm accēs. 2 quō fm aliud aliqd. 2 qmō ipm pmuz in mouēti et in eo qd mouet. manifestū ē 2 qz mot⁹ nō in specie. s; i eo qd mouet 2 mobili fm actū sit. Scdm qdē igit accēs mutatio dimittat. In oibus em̄ est 2 spz 2 oim. q̄ vero nō fm accides est. nō ē in oibz. s; in p̄trarijs 2 medijs 2 in p̄tradictōe. Vni⁹ at̄ fides ex inductōne ē. Ex medio at̄ mutat vtitur em̄ ipo. si cut qd ē cōtrariū ad vtrūqz. Est em̄ qdāmō mediū vltia. vñ et hoc ad illa 2 illa ad hoc qdāmō dicūt p̄traria. vt vox mea v̄ia. grauis ad vltimā. subtilis ad extremā. 2 fuscū albu; ad nigrum et nigrum ad album.

Circa initium quinti libri physici

corū querit Vtrū motus sit subiectiue in forma siue in specie fm quā est mot⁹. Arguit p̄mo qz sic. qz mot⁹ ē qdā flux⁹ qd ē i forma fluere. igit 2c.

Secdo sic mot⁹ ē subiectiue i eo qd mouet. s; forma ē illd qd mouet. qz ē illd qd p̄tinne variat de esse imp̄fecto ad p̄fectū. q̄ mot⁹ ē subiectiue i for̄ma fm quā ē mot⁹. In oppositū ē p̄hs in textu. Pro r̄sione ad questitū.

Sciendū ē p̄mo qz postqz determinatū ē de motu fm cōem rōnem ei⁹. et de his q̄ ad cōem rōnem mot⁹ p̄sequūt. vt sūt infinitū loc⁹ 2 tps. Cōsequenter p̄hs de ipo determinat diuidēdo ipm i suas pres subiectiuas. P̄m̄ in d̄s et in hoc isto quinto in quo principaliter tria facit. P̄mo diuidit motuz in suas species ostendēdo in q̄bz p̄dicamentis sit p se mot⁹. 2 in quibz nō Sciēdo ponit rōes q̄rūdā intentōnū q̄ sūt viles ad ea q̄ postea dicent. Tercio agit de vnitare 2 p̄rietate motuū 2 qz mot⁹ p accēs nō hz diuidi i suas pres subiectiuas. qz infinitis mōis variat. s; mot⁹ p se illo mō hz diuidi. s; anq̄ p̄hs diuidat motū i suas spēs distiguit motū p se a motu p accēs relatiuē motū p accēs a sua p̄sideratōne. Sciēdū secdo qz tripliciter p̄tingit aliqd mobile moueri. P̄mo fm accēs. vt dicim⁹ muscū ābulare. qz subiectū musci ābulat. Alio aliqd mouet fm alterz 2 grā pris. vt corp⁹ d̄z sas nari. qz ocul⁹ vt r̄horax. i. pecc⁹ lauax. Tercio aliqd mouet p se primo sic qz nō p accēs neqz grā pris vt alterabile i motu alteratōis. Et s̄tis ē distinctio ex pte mouentis. nā aliqd mouet fm accēs. vt music⁹ edificat. Secdo aliqd mouet fm alterz. vt hō pcutit. qz man⁹ ei⁹ pcutit. Tercio aliqd mouet p se p̄mo. vt medic⁹ sanat p se p̄mo. s; ad vidēdū quō sit s̄tis distinctio mot⁹ ex pte termini ad quē Sciēdū tercio qz in oī motu quoz reperit. s; mouēs mobile 2 tps i q̄ ē mot⁹. 2 duo fm̄ mot⁹. s; a q̄ 2 ad quē. qz oīs mot⁹ ē de qdā i qdā. Et qz mobile sit alterz a tmio a q̄ 2 termino ad quem. vt lignū quod calefit sit alterum a calido frigido. probat p̄hs. quia mot⁹ est in ligno vt in subiecto. 2 non in aliquo termino. quia motus vt in subiecto est in illo quod mouet. sed lignū est illud qd mouet 2 termin⁹ a q̄ vt

*Scriptur aliquod in
mouetur*

*Quid dicitur dō
motu s; qz*

Physicor

Ad que d' est spēs siue forma nō mouet nec mouet. ergo mobile est alter
ad utroq; terminorū motus. 2 sic tū ex pre mobilis q; terminorū p' su
mi diuisio mor? S; q; motus magis denoiatur a termino ad que q; a
termino a quo. iō motus h; puenientia cū termino ad que. 2 repugnantia
cū termino a quo. iō magis sumit diuisio motus ex pre termini ad que
q; a quo. Quia etiā tps est extrinsecū motui. iō ex pre tps nō sumit pre
dicta diuisio. ideo relinquitur q; p dicta diuisio solū sumit ex pre triū. s. mo
bilis mouentis 2 termini ad que. Et si q'ratur ex quo forma vel spēs vt
passio nō est id qd mouet. vtz possit dici motus. respondet Aristoteles
q; nō q; cū forma vel passio sint terminus mor? sequitur q; ad motū sic
ret motus qd postea improbabile. iō forma. vtputa albedo nō est motus
s; ipa albefactio cuius albedo est terminus. **Conclusio pma.** Mo
tus sufficienter diuidit in motū p accūs p alter et p se. pbat cōclusio ex
pre mobilis. q; illis trib; modis aliqd d; moueri et ex pre mouentis. q; 2
illis modis aliqd d; mouere. et ex pre termini ad que. q; motus termin
natur qūq; ad aliqd p accūs. vt dealbario ad id qd intelligit. q; accide
albedini intelligi. s; terminat ad colorē fm alter. q; albedo est ps colo
ris. s; p se terminat ad albū colorē. **Conclusio scda.** Motus nō est sub
iectiue in forma fm quā est motus. s; in mobili. p; q; motus est subiec
tiue in illo qd mouet. s; mobile mouet 2 nō forma. q; solū illud mouetur
qd ptingit esse tanq; id qd est. sed forma nō est nisi tanq; id quo aliqd ē.
ergo motus est in mobili. vt in subiecto 2 nō in forma. **Conclusio ter
cia.** Duratio p accūs nō h; diuidi in suas ptes subiectiūas. siue sumat
ex pre mobilis vel mouentis vel termini ad quem. p; q; talis mutatio
in finitis modis variat. eo q; infinita vni accidunt. et indifferenter est in
omib; respectu oim mobiliū. sed infinita nō cadunt sub arte. **Conclu
sio quarta.** Motus p se h; diuidi in suas spēs. p; q; motus p se nō est
in omib; indifferenter sed tm in p; rarijs vel in medijs quo ad motū su c
cessiū. vel in p; radorijs quo ad simplicē mutatiōem. s; p; raria 2 con
tradictoria sunt determinati termini. ergo motus p se fm ptes et illos
terminos diuidi p; et cadere sub scia. Et q; mediū est quodamō extres
ma inquantū vtrūq; p; cipat. et cōpatū ad vtrūq; h; rōnem vtrūq; p; ve
fuitū cōpatū ad nigrū h; rōem albi. et ad albū h; rōnem nigri. ideo pos
set dici q; omis motus est inter p; raria vel p; radoria

Ad rōnes Ad pma d; q; fluxus motus nō differt p essent
tiam a forma fluente. ideo ille fluxus est in sub
iecto qd mouet. sicut forma fluens. mobile aut variat fm illaz formā de
dispositiōne in dispositiōem. Et d; forma fluens nō sicut id qd fluit sed
q; fm ipam mobile fluere d;. **Ad scdam d;.** q; forma nō est illud qd
variatur de esse impfecto ad cōpfectū s; solū est id quo mobile variat 2 ip
sum mobile variat fm esse illius forme

**Quoniam autem omnis mutatio est a quodā et in quodā. mani
festat et vtrūq; hoc nomē. post aliud em̄ aliqd et aliud qdē
pus. aliud autē mōstrat posterū et mutabit mutatio quadrifarie**

Quintus liber

Aut enim ex subiecto in subiectū. aut ex subiecto in nō subiectū. aut ex nō subiecto in subiectū. aut ex nō subiecto in nō subiectū. Dico aut subiectū ex affirmatiōe monstratū. Quare necesse est ex his quae dicta sunt tres esse mutatiōnes. scilicet ex subiecto in subiectū. et ex subiecto in nō subiectū. et ex nō subiecto in subiectū. Que enim est ex nō subiecto in nō subiectū nō est mutatiō. propter hoc quod nō est secundum oppositionem. Neque enim contraria neque contradictio est. Ex nō subiecto quidem igitur in subiectum mutatio secundum contradictionem generatio est. Alia quidem igitur simpliciter simplex. Alia vero quedam cuiusdam. ut ex nō albo in album generatio quidem huiusmodi est. Que vero ex nō esse simpliciter in substantiam est generatio simplex est secundum quam fieri et nō fieri simpliciter dicimus. Que vero ex subiecto in nō subiectum corruptio est. Simpliciter quidem que ex substantia in nō esse est. Quedam autem est que est in oppositam negatiōem sicut dictum est in generatiōe

Figitur quid nō est dicitur multipliciter. et neque quod est secundum compositionem aut divisionem contingit moueri. neque quod est secundum potentiam quod ei quod est simpliciter secundum actū oppositum est. Hoc quidem enim nō album aut non bonū. tamen contingit moueri secundum accidens. Erit enim homo nō albus. Quod aut simpliciter non hoc aliquid est hoc nullo modo contingit moueri. Impossibile est enim quod nō est moueri. Si autem hoc et generatiōem esse motum impossibile erit. fit enim quod nō est si enim et quod maxime secundum accidens fit. sed tamen verum est dicere quod est quod nō est de eo quod fit simpliciter. similiter autem et quiescere. Hec igitur accidunt inconuenientia si moueatur quod nō est. Et si omne quod mouetur in loco est quod aut nō est nō est in loco. Esset enim alicubi. Neque iam corruptio motus est. contrariū quidem enim motui motus aut quies. Corruptio aut generatiōi contrariū est. Quonia aut motus mutatio quedam est. mutatiōes aut tres sunt dicte. Harum aut que sunt secundum generatiōem et corruptiōem nō sunt motus. Ne aut sunt secundum contradictiōem necesse est ex subiecto in subiectū mutatiōem motū esse solū: subiecta aut aut tria aut media et partio enim ponit triū et monstrat affirmatiōe nudū. et albū et nigrū.

Physicorum

Querit *U*tr sola mutatio q̄ est de subiecto in subiectū sit motus. *Arguit* q̄ nō. qz in omni motu debet idē subiectū manere sub vtroq; contrario. aliter motus nō esset vnus & si semper maner idem subiectū sequitur q̄ talis motus nō est de subiecto in subiectum. ergo mutatio de subiecto in subiectū nō est motus. *Secūdo* sic. generatio est de nō subiecto in subiectū et corruptio ecōtra. & tamen generatio est motus cū sit actus generabilis inquantū generabile est. & similiter corruptio. igitur &c. *Tercio* sic. sicut se habet subiectū ad subiectum. ita nō subiectū ad nō subiectū. ergo si sit motus de subiecto in subiectum etiā erit motus de nō subiecto in nō subiectū. ergo nō sola mutatio de subiecto in subiectū est motus. *In oppositū* est p̄phus in textu. *Pro responsione* Sciendū primo. q̄ postq; p̄phus distinxit motuz p̄ se a motu per accidens. et remouit motū per accidens a sua consideratione. *Hic* p̄sequenter incipit determinare de diuisione motus per se in suas species & subiectiuas pres. & qz mutatio in cōmuni accepta se habet vt quoddam superius ad motum p̄prie dictum. ideo prius anteq; diuisio motū p̄prie dictum diuidit mutatiōem per se in cōmuni et postea ostēdit que mutatiōes nō sunt motus et que mutatio sit motus p̄prie dicitur. *Sciendū* secūdo. q̄ omnis mutatio fit ex quodam in quoddā. quod manifestat nomen mutatiōis quod importat aliquod esse prius et aliquod posterius. ideo semper est inter duos terminos. *Et* s̄m variatiōem illorum potest intelligi mutatio fieri quadupliciter. *Primo* de subiecto in subiectum. id est de termino affirmato in terminū affirmatum. *Secundo* ex subiecto in nō subiectum. *Tercio* ex nō subiecto in subiectū. *Quarto* ex non subiecto in nō subiectum & vt habetur in textu. illud est subiectum quod est affirmatiōe monstratum. & illud est ens cōpletum in actu substantiali. vt cum dicitur hic homo hic equus & cum hoc accipitur sub aliqua forma accidentali que affirmatiōe designatur et tale ens cōpletum prout est sub vno esse accidentali potest moueri ad aliud esse accidentale. et sic fit mutatio de subiecto in subiectum. *Et* quo patet q̄ materia in proposito nō est subiectum. sed magis dicitur nō subiectū accipiendo eam sub priuariōe. vt cum dicit q̄ aliqua mutatio est de nō subiecto in subiectum. *¶ Conclusio prima.* Ex nō subiecto in non subiectum nulla fit mutatio per se. licet bene per accidens. *Prīmū* patet. quia omnis mutatio per se fit inter contraria vel contradictoria sed nō subiectū ad nō subiectū nullā habet oppositiōem siue capiatur nō subiectū vt dicitur simpliciter negatiōes siue vt dicitur priuariōem. qz negatio negatiōi nō opponit nec priuariō priuariōi quia due negatiōes verificantur simul de eodē. vt idem lapis nec sanus nec eger dicitur. *Secunda pars* patet. qz cum ex albo fit per se nigrum per accidens fit ex non nigro non album inquantum priuariō semper saluatur in forma contraria. sed quia illud quod est p̄ accidens in aliquo genere non potest esse species eius. *Ideo* de nō subiecto in nō subiectum non est aliqua species mutationis.

¶ Conclusio secunda. Tantum tria sunt genera mutatiōis. patet. quia diuisio mutationis sumitur s̄m variationem terminorum peneq;

Quintus liber

affirmationem et negationem sed tales termini variantur solum quatuor modis et sicut unum modum non fit mutatio per se. sed ex non subiecto in non subiectum et sic erunt solum tria genera mutationis sed de subiecto in non subiectum de non subiecto in subiectum et de subiecto in subiectum. vnde illa mutatio quod dicitur de non subiecto in subiectum dicitur generatio cuius alia est generatio simpliciter quod fit de non esse simpliciter ad esse substantiale. Alia est generatio sicut quod dicitur fit de non esse sicut quod ad esse sicut quod ad esse accidentale. ut de non albo in album sicut sicut rem est alteratio et motus proprie dicitur. sed sicut modum designat ut generatio. sed illa mutatio quod est de subiecto in non subiectum dicitur corruptio cuius quodammodo est corruptio simpliciter. alia vero corruptio sicut quod sicut dicitur est de generatione. Conclusio tertia. Generatio simpliciter non est motus. probatur primo. quod non est simpliciter non potest moveri nec quiescere. sed illud quod generatur simpliciter est non ens. ergo non potest moveri et per consequens generatio non est motus. Pro declaratione maioris supponit philosophus quod non ens dicitur tripliciter. vno modo sicut compositum et hoc modo non ens idem est quod falsum quod opponitur enti quod est verum et hoc modo ens et non ens solum sunt in merito tale non ens non potest moveri. Secundo modo dicitur non ens quod non est ens in actu per quacumque formam. scilicet in potentia et tale non ens non potest moveri sed est terminus generationis simpliciter vel terminus corruptionis simpliciter. Tercio modo dicitur non ens sicut quod dicitur ratione oppositionis quod habet ad aliud. putat privatio salutaris in forma contraria. ut album dicitur non nigrum et tale non ens contingit moveri per accidens. sed illud quod est non ens simpliciter et simpliciter generatur nullo modo contingit moveri. Secunda ratio omne quod movetur est in loco. scilicet quod generatur simpliciter non est in loco. ergo quod generatur non movetur. et sic generatio non est motus. Minor pars. quod motus localis est primus omnium motuum et destructio priorum destruit posteriora. ideo si aliquid non sit mobile localiter nec etiam alio motu. sed omnemobile localiter est in loco. ergo omne quod movetur est in loco. Conclusio quarta. Corruptio simpliciter non est motus. propter quia motui nihil est contrarium nisi motus aut quies. sed corruptio nihil contrariatur nisi generatio. scilicet generatio non est motus nec quies. ergo corruptio non est motus et sic due species mutationis prius posite non sunt motus. et sic inferitur. Conclusio quinta. Sola mutatio que est de subiecto in subiectum est motus proprie dicitur. patet quia motus proprie dicitur est aliqua mutatio. quia in tali motu fit aliquid post aliud et non est mutatio de non subiecto in subiectum nec contra. Et cum non sint nisi tres species mutationis. sequitur quod sola mutatio de subiecto in subiectum est motus.

Ad rationes. An oppositum. Ad primam dicitur. quod hic non capit solum subiectum. pro illo quod subicitur motui. sed capitur pro illo quod subicitur in quantum stat per aliquo termino affirmato et hoc modo fit mutatio de subiecto in subiectum. sed quod materiale quod subicitur motui remaneat idem. Ad secundam dicitur. quod si capiat motus in eo ut capit in predicamento et in tercio huius non distinguendo contra mutationem generatio et corruptio sunt motus. sed non capiendo ipsum specialiter. ut fit de contrario in contrarium. ut fit inter formas positivas. ut hic sumit. Ad tertiā

Philosophia

dicitur q non subiectū et nō subiectū conueniūt in negatōe sicut duo subiecta in affirmatione sed dissimile est in hoc q non subiecta dicunt duas negationes que nō opponiūt. subiecta vero dicūt formas positivas in quibus potest esse oppositio ideo in ipsis potest fieri motus.

Igitur predicamenta diuisa sunt substantia et qualitate et ubi et quando et ad aliquid et quantitate et facere et pati necesse est tres esse motus quantitate et qualitate. et sicut locū. Secundū substantiam aut non est motus propter nullū entium substantie contrariū esse. Neque in ad aliquid contingit cum altero mutante verū esse alterū nihil mutans. Quare sicut accidens motus horū est.

Queritur **U**trum in substantia et ad aliquid sit per se motus. **A**rguitur primo q sic quia forma substantialis prius inducit in vna pre materia q in alia. q non est possibile materiaz sicut qualibet sui pre equaliter subici virtuti agentis. ergo generatio est mutatio successiva et sic est motus. Secundo sic. In substantia est contrarietas. ergo ibi est motus. **R**espondeo. q in vnoquoque genere est vna prima contrarietas. Item ignis et aqua contrariantur. vt dicitur secundo de generatione. Et si dicatur q hoc est ratione qualitatum inferitur q etiam contrariantur sicut suas formas substantiales quia contrarietatum contrarie sunt cause sed iste passiones contrarie causantur a formis substantialibus ignis et aqua igitur etc. Tercio sic. per dealbationem aliquis fit alteri similis. sed dealbatio est motus et similitudo est relatio. ergo per motum acquiritur relatio in subiecto. ergo in ad aliquid est motus. In oppositū est plus in textu. Pro responsione est. Sciendū. q post q plus diuisit mutatio nem per se in tres species. scilicet in generationem corruptionem et motū. prout dicitur. **H**ic consequenter inquitur diuisionem motus proprie dicti in suas species et qz distinctio motus sumit sicut distinctioem sui termini ad quem et quia motus non est preter genera rerū ad quas est motus ideo ad inquirendū illā distinctioem plus inquit ad que predicamenta sit per se motus et ad que non ostendens primo in quibus predicamentis nō est per se motus et primo de substantia et relatione. Sciendū secundo. q motus per se esse in aliquo predicamento nihil aliud est qz formam illius predicamenti per se acquiri in subiecto per se motū et per esse terminū illius motus. **R**atio est. quia motus est actus imperfectus tendens ad vltiorē perfectionem et terminus ad quem eius est forma perfecta et perfectio in qua tendit. ideo motus non est preter res ad quas est motus. sed est in eodē predicamento cum suo termino ad quem. ideo dicitur per se esse ad illud predicamentum cuius est forma per se fluens in tali motu. vnde patet q si per vnum motum plures forme acquirantur vt in albefactione acquiritur color et similitudo. **S**ed motus solū est per se ad illā formā que per se fluit in tali motu et ad aliam. solum est per accidens quia vno fluxu

Quintus liber

se fluit vna forma tm̄. Sciendū tertio. q̄ cum omnis motus sit fluxus cōtinuus de vna forma cōtraria in aliam per remissionem vnus et intensionem alterius. ideo ad hoc q̄ in aliquo predicamento reperiant forme adinuicem contrarie fm̄ cōpletam rationem contrarietatis. Et ad talem contrarietatem fm̄ sanctum Thomā due conditōnes requirunt. Prima est. q̄ in genere illorū cōtrariozū sint termini maxime distantes inter quos cadant omnia illius generis sic q̄ nō veniatur de vno in alterū ordinate nisi per media defectu cuius in numeris nō est cōpleta cōtrarietas. quia licet sit minimū tamen ibi nō reperitur maximū. Secūda conditio est. q̄ inter illas formas possit esse cōtinuus exitus de vna in aliam fm̄ intensionem vnus et remissionem alterius. sed ambe cōditōnes deficiūt formis substantialibus. Quia q̄ licet in genere substantie reperiantur differentie cōtrarie cōprehendentes omnia illius generis tamen illa contrarietas differentiarum solum attenditur fm̄ eōdem radicem cōtrarietatis. que est excellentia et defectus in q̄strum vna est nobilior alia sicut contingit in numeris et fm̄ propriam rationem specificam huius forme et illius ideo tales forme nō sunt fm̄ se contrarie nec etiam deuenitur de vna in aliam determinare per media. ymmo dum materia amittit vnam formam potest indifferentem quālibet aliam recipere. vt dicitur secūdo de generatione. quia dum ex terra fit ignis non oportet q̄ sit transitus per formas aliorum elementorum sed ex quolibet elemento potest immediate fieri quodlibet.

Secūdo. q̄ eē substantiale cōsistit in indiuisibili. ergo inter formas substantiales nō pōt esse fluxus cōtinuus de vna in aliam per remissionem vnus et intensionem alterius. et sic in substantia non est perfecta contrarietas requisita ad motum. Sed fm̄ Alterum ponitur quatuor conditōnes requisite ad perfectam contrarietatem que possunt contineri in duabus p̄mis. Prima est. q̄ ille forme sint formaliter actiue et passivae sive adinuicem vel per se vt sunt qualitates p̄me vel cum alio. vt qualitates secūde. Secūda est. q̄ tales forme non sint simpliciter simplices sed in maiori maiores et in minori minores. Tertia est. q̄ inter eas sit medium per quod fiat transitus de vna in aliam. Quarta est. q̄ ille forme se expellant ab eodem subiecto actione propria et omnes iste conditōnes formis substantialibus deficiunt vt possit inductive p̄bari.

Conclusio prima. In substantia non est per se motus. Patet. q̄a in substantia non est contrarietas requisita ad motum. ergo cum omnis motus sit de contrario in contrarium sequitur q̄ in substantia non est per se motus et hec est ratio Aristotelis. Item subiectum forme substantialis est ens in pura potentia. ergo non potest moueri. et sic patent due cause quare in substantia non est motus scz propter defectum formarum contrariarum et propter defectum subiecti mobilis. Item si ibi esset motus esset generatio et corruptio sed ille non sunt motus. vt est p̄ius probatum. igitur etc. **C**onclusio secunda. In adaliquid non est per se motus. probat phylosophus. quia in illo genere non est per se motus cuius natura de nouo inuenit in aliquo subiecto ipso nō mutato. s; licet

Physicorum

De relatione igitur rē. Dator patet. quia terminus motus non potest acquiri in aliquo subiecto nisi per motum cum sit prior termino sibi essentiali. Minor patet. quia forte existente albo et Platone nigro fortes non est similis platoni. Sed platone mutato ad albedinem factus est fortes similis platoni. forte non mutato. ergo similitudo de nouo reperitur in forte sine mutatione facta in eo. Ubi aduertendū est quod in aliquibus relationibus ista ratio non habet difficultatem. Sunt enim triplices relationes. quedam enim sunt relationes rationis in utroque extremo ut y dempitas. Alię reales. in vno termino ratiō. et rationis in altero sicut sciētia refertur ad scibile ad quod habet realem dependentiā. Sed scibile non refertur ad scientiam nisi quia scientia refertur ad scibile. ut dicitur quinto metaphysice. Alię sunt reales in utroque extremorum. ut equalitas vel similitudo. In illis autem que non ponūt aliquid nisi in vno extremorum facile est intelligere quod mutato extremo reali de nouo acquiritur relatio alterius sine sui mutatione cum nihil ei realiter adueniat. Sed in illis que sunt reales in utroque extremorum difficile est intelligere. quomodo relatio acquiritur sine sui mutatione. cum nihil reale adueniat alicui de nouo sine mutatione illius. ut dicit vnus articulus parisiensis. Ideo respondet doctor sanctus. quod si aliquis per sui mutationem fiat mihi equalis me non mutato equalitas preuiat in me in sua radice ex qua habet sumi esse illius esse per hoc enim quod habeo talem quantitatem competit mihi quod sum equalis omnibus habentibus eandem quantitatem in specie. ergo cum aliquis de nouo accipit illam quantitatem ista radix equalitatis que fuit in me determinatur ad illum. ideo nihil reale aduenit mihi de nouo cum incipio esse alteri equalis per eius mutationem.

Ad rationes Ante oppositum. Ad primam dicitur. quod forma substantialis eque primo inducitur in omnem partē materie dispositas ad susceptionem illius forme et si sit aliqua successio hoc est per accidens ratione alterationis preuiat. quia materia disponitur ad formam. Ad secundam dicitur quod contrarietas differentiarū diuidentium aliquod genus non est completa contrarietas. quia non semper attenditur secundum proprias rationes huius forme vel illius sed solum secundum communem radicem contrarietatis que est excellentia et defectus et inter formas substantiales ut sunt ignis et aqua bene reperitur contrarietas virtualis et illa sufficit ad hoc quod ex illis causentur passiones vere contrarie quia non requiritur tanta diuersitas in causis. quanta reperitur in effectibus. Ad tertiam dicitur. quod relatio extrinsece et ex consequenti solum acquiritur per de albatōnem que primo ex se terminatur in albedinem et ex consequenti ad relationem similitudinis.

¶ Neq̄a gentis neq̄ patientis neq̄ omnis quod mouetur aut mouentis. quia non est motus motus. neq̄ gene-

Quintus liber

rationis generatio. neq; oīno mutationis mutatio. Primum quidem eīm contingit dupliciter motus esse motum. Aut sicut subiecti. vt homo mouet q̄a ex albo in nigrū mutatur sic et motus. aut calefcit. aut frigesct. aut locum mutat. aut augmētatur aut diminiuitur. Hoc aut impossibile est. Non eīm subiectoz; aliquod est mutatio. aut in mutando alterū aliquod subiectū ex mutatione in alterā speciem. vt homo ex egritudine in sanitate Sed neq; hoc possibile nisi fm accidens. Hic eīm motus ex alia specie in aliā mutatio est. Et generatio et corruptio similiter preter q̄ he sunt in opposita sic. Motus aut non similiter Simul igit mutabitur ex sanitate in egritudinem et ex ipsa hac mutatione in aliam.

Manifestū autē quod cū infirmetur mutatus erit in quā libet. Contingit eīm quiescere. et amplius non in cōtingentē semper. Et illa ex quodā in quoddā alterū est. Quare et opposita erit sanatio. s; fm q̄ accidit et si ex recordatione in obliuionē mutatur. qm̄ cui inest illud mutatur aliquādo in scētā aliquādo vero in sanitate. Amplius aut in infinitū vadit si erit mutatiois mutatio et generationis generatio Necesse est igit esse primā si vltima erit vt si simpliciter generatio fiebat aliquādo. et qd̄ fit fiebat. Quare nondū erat qd̄ fit simpliciter. sed aliqd̄ cuz fit et factū est iā et iterū illud fiebat hoc aliquādo Quare nōdū erat tunc qd̄ fit Quoniam aut infinito; non est primū. non erit quid vltimū. quare neq; habituz neq; fieri. igitur neq; moueri possibile est. neq; mutari nihil

Amplius eiusde; motus contrarius est. et adhuc quies. et generatio et corruptio. Quare quod fiat cū fiat qd̄ fit tunc corrūpitur Neq; eīm cū mox fit neq; posterius. esse eīm oportet qd̄ corrūpitur Amplius oportet materiā subesse. et ei qd̄ fit et moueri. Que igitur erit sicut alterabile vt aut corp⁹ aut aīa. sic aliqd̄ qd̄ fit motus aut generatio. Et iterū aliqd̄ in qd̄ mouet. Oportet eīm aliquid esse hmoi ex hoc et in hoc motū non motū aut generatōnem Similiter aut et quo modo erit Nō eīm erit doctrina. q̄ doctrine generatio Quare neq; gnatiois generatio. neq; qdā eiusde; Ampli⁹ si tres spēs sunt motus. hoz; aliquā necesse eēt subiectaz naturā et in

Physicorum

quā mouet. loci ergo mutationē. alterari aut ferri. **Quin-**
autē quando mouetur: omne qđ mouet tripliciter. aut in eo
quod est fm accidēs aut qz pars aliqua aut qz per se fm acci-
dens solum ptingit mutare mutatoem. vt si quis sanus si-
mul curat. aut discat. Hanc autem fm accidens dimisi-
mus olim.

Querit **Utrum** in actōe et passione sit per se motus **¶** **Ar-**
guitur qđ sic. qz vbiqz est p̄teritas ibi potest repe-
riri p̄ se motus s; in actione et passione reperit p̄teritas. vt p̄z in predica-
mentis. igitur zc. **Secūdo** sic. ad omne motum sequit affectio per se
causata in mobili sed talis affectio est quedam passio **Tertio** sic. si ad
actionem vel passionem nō esset per se motus hoc esset quia motus nō
est motus sed hoc non. qz hoc quod de nouo et successiue acq̄rit in aliquo
acq̄rit p̄ motum sed motus successiue et de nouo acq̄rit igitur zc. **In**
oppositum est p̄ h̄s in textu. p̄ responsione. **Sciendū** p̄mo. qđ post q̄z
p̄ h̄s ostendit ad substantiam et relationem nō esse p̄ se motum. **Lo**sequē-
ter ostendit qđ ad actionem et passionem nō est per se motus in qua oste-
sione supponit qđ licet actio et passio differant a motu ratione formali dis-
cente qđ quid erat esse. motus em̄ fm propriam rationem eius est actus
entis in potentia tendentis ad vltiorem perfectōem et est semper redu-
ctiue in eodem predicamento cū suo termino ad quem actio aut et passio
vlt̄a motū diuersas includit habitudines tamen actio et passio sunt idē
subiecto cū motu et vnū nō pōt esse sine alio nec eōuerso ideo ad p̄ban-
dum qđ ad actōem et passionem nō sit p̄ se motus sufficit p̄bare qđ motus
nō est motus nec generationis generatio **Sciendū** scđo. qđ motus eē
motū vel qđ mutatio sit mutatio potest dupliciter intelligi. vno mō qđ
motus sit motus tanq̄ subiecti ita qđ motus fm aliquē motū moueat.
vt qđ augmentet vel diminuat. **Alio** mō qđ motus sit motus tanq̄ ter-
mini ita qđ vnus motus terminet ad aliū motum. **Et** hoc iterū p̄ intel-
ligi dupliciter. vno mō per accidēs. vt scz ad motū sit motus vt si cōtingat
vnā mutatoem sequi ad aliā. **Alio** mō qđ ad motū sit motus p̄ se tanq̄
ad terminū intrinsecū et essentialē motus. **O**cculsiō p̄ma. **M**otus
nō est p̄ se motus nec tanq̄ subiecti nec tanq̄ termini. **P**rima pars p̄z
qz motus et mutatio nō sunt de nūero subiectoz cū neutri sit substantia
actu ens. nec ens p̄manēs qđ possit manere sub motu. ergo motus nō est
motus tanq̄ subiecti **S**cđa pars patet septē rōnibz. **P**rima est. omnis
motus est de vna specie in aliā et inter contraria si sit successiue vel con-
tradictoria si sit mutatio simplex. ergo si motus sit motus tanq̄ termini
sequit qđ mobile simul mouebit in vnā spēm. vt ex sanitate in egritudinē
et ex vna mutatione in aliaz mutatoem. sed hoc est falsum. qz in termino
motus semper contingit mobile quiescere in forma acquisita per motum
Scđa rō. omnis motus vel mutatio est ex opposito in oppositū p̄tra-
re aut cōtradictorie. ergo si motus p̄ se terminet ad motū et mutatio ad

Quintus liber

mutatiōem tunc ille motus fiet per se inter motus oppositos 7 qz mobilitate in motu primū est in termino a quo 7 primū in termino ad quem oportet bit qz in illo motu qui fit inter motus cōtrarios simul sint in fieri illi motus cōtrarij. 7 qz vterqz motus simul fit in fieri. ergo idem subiectū simul mouebit ad opposita vt simul generabitur 7 corrūpitur vel sanabit vel egrorabitur. Tertia ratio. si mutationis esset per se mutatio 7 generatiōnis generatio tūc alicuius particularis generatiōnis esset iterū alia generatio per se cuius esset terminus et iterū illius esset alia generatio 7 sic in infinitū tam a pre ante qz a pre post. ergo nō esset dare primā generatiōnem nec vltimā 7 per consequēs nihil recipiet genitū qz si sic oportebit dare generatiōem immediatam ipsi genito. que tamen nō esset dabilis cū quolibet dependeret ex infinitis generationibz. Quarta rō est ista. nā eiusdem subiecti sunt motus cōtrarij 7 quies est cōtraria motui. sed generatio 7 corruptio contrariantur ergo si generatiōnis sit generatio sic qz generatur sequit etiam qz corrūpatur. sed hoc est impossibile qz oportet illud eē quod corrūpatur et qz corrūpatur sed esse generatiōnis est suū fieri. ergo oportebit qz qnū generatio fieri corrūpatur 7 neqz prius 7 neqz posterius et sic idē simul generabit et corrūpatur. erit et nō erit. Quinta rō est ista. In omni generatiōne oportet esse materiam ex qua fit illud qd generat. qz subiectū mouenti 7 recipit formam geniti. iterū requirit aliquis terminus qui sit hoc aliquid. s; generatio nō habet materiaz ex qua fit nec est hoc aliquid ergo ipā nō potest generari et sic generatiōnis non est generatio. Sexta ratio sicut se habet genus ad genus ita spēs ad spēm sed doctrinatio que est quedā generatio nō est generatio alterius doctrinatio sed sciētie. ergo neqz generatiōnis est generatio neqz motus est per se motus. Septima ratio. tres sunt spēs motus scz ad cōtinentem qualitatem et ad vbi. ergo si motus sit per se motus oportebit vnū illorū esse ad alterū et sic loci mutatio alterabitur et alteratio augmentabitur qd est impossibile. ergo motus nō est per se motus. Sed motus potest esse ad motum. per accidens vt si quis sanet et currat sanatio p accidens mouebit s; de illo motu per accidens nō est hic ad propositum. Conclusio secunda. Ad actionem 7 ad passionem non est per se motus. Probatur. qz actio et passio sunt idē subiecto cū motu s; ad motū nō est motus vt iam pbatur est. igit rē. Dubitatur. vtrū ad qnū situm et habitū sit per se motus. Respondetur qz nō. p; primo de qnū. qz qnū dicit esse in tpe s; rps est mensura motus. ergo eadē rōne q nō est motus ad actiōem 7 passiōem eo qz p; tinent ad motū et sunt qdā successiua nec ad qnū. Secūdo p; de situ. qz si esset motus ad sitū ille esset fin locū aut ergo ille motus eque terminabitur ad vbi 7 ad situm vel ad vnū prius 7 reliquū per posterius. nō p; mū qz idē motus nō potest immediate terminari ad diuersos terminos. si secūdū vel prius terminabit ad vbi 7 ex p; tinent ad sitū. et sic ad situm nō erit p; se motus vel prius ad sitū 7 solū ex p; tinent ad vbi. s; ad vbi solū erit motus p; acciēs 7 nō p; se qd est p; tinent p; hinc 7 alios p; hos qui ponit qz ad vbi e; p; se motus. ergo ad situm nō fit per se motus qz in mobili prius acquirat esse in loco qz ordo p; tinent ad totū. et ad locū ideo situs solū p; acciēs acq; ritur p; motū. Tertio patet de habitū qz habitus dicit quādam habitus

Physicorum

diuē corporū ad hoc qđ sibi adiacet. ergo eadem rōne quare in relatione
nō est per se motus nec etiam in habitu.

Ad rōnes Antepositū **Ad** p̄mā d̄r qđ in actōe et pas-
sione nō est per se p̄mo contrarietas. quia due
actōnes nō sunt forme actiue et passiue inter se s̄z t̄m p̄ alterū et ex conse-
quēti s̄z rōne qualitatiū a q̄b̄ fluūt. vt calefactio et frige factio p̄trariant
rōne caliditatis et frigiditatis **Ad** scđam dicit̄. qđ licet illa affectio in
mobili causata sequatur motum s̄m naturam vt effectus eius. non tamē
s̄m tempus et p̄ modū terminī essentialis motus. sed simul s̄m et desinūt
esse motus et illa passio **Ad** tertiā d̄r qđ motus nō acquirit̄ in subiecto
tanq̄ illud qđ acquiritur. sed soluz tanq̄ illud quo aliquid acquiritur. et
de tali non ōz qđ s̄p̄ acquirat̄ per motū. alius em̄ esset p̄cessus in infinitū.

Quoniam aut̄ neq̄ substantie neq̄ ad aliquid. neq̄
ipsius facere aut pati relinquit̄ s̄m quale aut quātuz
et vbi motum esse solū. in vnoquoq̄ em̄ horū est cō-
trarietas. **Motus** quidem igitur s̄m quale alteratio sit.
huic em̄ alludit cōmune nomen. Dico aut̄ q̄le non in substā-
tia. et nāq̄ differentia quale est. sed qđ passiuum s̄m qđ dicit̄
pati ipassibile esse **Qui** vero s̄m quantū s̄m cōmune qđē
inominatus est. sed s̄m vtrūq̄ aut augmentū aut decrementum.
qđ quidem est in perfectam magnitudinē augmentum
est. quod vero ex hoc decrementum. **Qui** aut̄ est s̄m locū et
s̄m propriū et cōmune inominatus est. **Sit** aut̄ latio vocata
qđ cōmune est. **Quāuis** dicant̄ ferri hec sola proprie. cū nō
in seipsis sit stare mutantibus locū. **Et** quecunq̄ non seip̄-
sa mouent s̄m locū **Que** aut̄ est in eadem specie mutatio.
in magis et minus alteratio est. **Aut** em̄ ex cōtrario in con-
trarium motus est. aut simpliciter aut sic. **In** minus quidez
em̄ vadens in p̄trarium dicit̄ mutare. **In** magis aut̄ tanq̄
ex contrario in ip̄m. **Differt** em̄ nihil s̄m qđ mutare aut sim-
pliciter. nisi qđ sic indigebit contraria cā. **Magis** aut̄ et mi-
nus est in quo plus aut minus p̄trarij insunt aut non. **Quōd** qđ
dem igitur hi tres soli motus sunt. ex his manifestum est

Immobile autē est qđ oīno impossibile est moueri sicut
sonus iussibilis **Et** qđ multo tpe vix mouet̄. aut qđ tarde in-
cipit quod dicit̄ grauius mobile. **Et** qđ aptū natū est moue-
ri et possibile. nō mouet̄ at̄ tunc. cū aptū natū est et vbi. et sic
qđ quidē quiescere voco immobilitū solū. **Contrariū** enim
quies motui est. **Quare** p̄uatio erit susceptiui **Quid** qđē igit̄

Quintus liber

far motus et quid quies et quot mutationes et quales mo/
ras manifestū ex dictis.

Queritur Verum solum ad tria predicamenta. scz ad quā
tatem qualitatem et ad ubi sit per se motus.

Rarguit primo qd nō. qz in q̄tate nō est p̄rarietas vt dicit in pre
dicamentis. ergo neqz motus. Scdo sic. spēs q̄tatis discrete in indi
uisibili p̄sistit. ergo fm q̄tatem discretā nō est motus. Similiter q̄ri
tas p̄tinua est in infinitum diuisibilis. ergo in ea nō est dare minimū et p̄
p̄ns nō est ibi p̄rarietas. qz contraria maxime distare debent. ergo in q̄
tate p̄tinua nō est motus. Tertio sic. In ubi nō est contrarietas. ergo
neqz motus. Aliis patet quia sic maxime p̄rarietur cōcauū celi ex
vna pre p̄cauo eiusdem ex altera pre p̄tinua. cū illa duo ubi maxime ab
inuenire distent. sed illa duo ubi nō p̄rariantur neqz sit motus de vno in
aliud. ergo in ubi nō est p̄rarietas neqz motus. In oppositū est p̄bus
in textu. Pro responsione. Sciendū primo. qd postq̄ p̄bs ostendit ad
que predicamēta nō est p̄ se motus. Sic p̄sequenter ostendit ad quot et
que sit motus ad habendū diuisionem eius. Unde cū motus q̄ diuidit
in spēs sit mutatio de p̄rario in p̄rariū. qz est de subiecto in subiectum
ad hoc qd in aliquo genere reperiat talis motus. oportet qd in illo reperit
q̄raria habēta p̄dōnes superius postas. scz qd sint termini sub
eodem genere maxime distantes et qd sint ad inuicem p̄miscibiles vt pos
sit esse p̄tinuus exitus de vno in alterū. nō tamē est necesse. h̄mōi distans
tam termino r̄ū accipere simpliciter et absolute. qz hoc solum fit in gene
re qualitatis. sed sufficit qd sit magna distantia in ordine ad aliquā natu
ram determinatā. vt in q̄tate p̄tinua aut ad aliud extrinsecū sicut in ubi

Sciendū scdo. qd in genere qualitatis reperunt̄ aliquę species ad inui
cem p̄rarię fm suas p̄rias rōnes fm quas reponitur sub genere qua
litatis. ideo motus ad qualitatem habet nomen cōmune sumptū fm ges
nus q̄tatis scz nomen alterationis qd huic generi qualitatis alludat. id
est cōcordat. nam proprie illa dicitur altera que differūt fm qualitatem
et non capit hic qualitas pro dīa substantiali que predicatur in quale et
dicit qualitatem essentialem. sed solū pro qualitate q̄ nata est inferre pass
sionē vel inferri a passione. qz vt habetur i septimo huius fm qualitates
de tertia spē solum est alteratio. ¶ Et si querat qualiter vocet motus q̄
est fm eandē spēm qualitatis de magis in minus vel eōtra. qz possit cre
di qd esset augmentū vel decrementū. Respondet Breto. qd vocat altera
tio. qz est motus de cōtraria qualitate in p̄rariā qualitatem. licet nō sim
pliciter sed in respectu et fm quid quia minus in qualitate causat̄ ex per
mixtione p̄rarij. et magis ex separatione a cōtrario. qz magis fm qual
tatem recedit a p̄rario qd tendit in minus. et qd tendit in minus tendit
in p̄rariū. Sciendum tertio. qd quātitas p̄tinua potest dupliciter con
siderari. Vno modo fm se. et absolute. Alio modo vt est terminus cor
porum naturalium. primo modo p̄sideratur a logico et a mathematico.
a logico scz inq̄strum p̄ rōem mensurę denominat substantiam et a mathe
matico sub rōne mensurę r̄m. sed secūdo modo considerat̄ a phisico. et illo

Physicor

modo in quantitate reperit maxima distantia duorum terminorum. non maxima simpliciter et absolute sed in ordine ad aliquam naturam determinatam que sibi determinat in materia maximam quod transcendere non potest et minimum a quo deficere non potest. ideo hoc modo in quantitate reperitur contrarietas sufficiens ad motum. sed non primo modo. Ex quo patet quod in quantitate non reperitur contrarietas secundum proprias rationes suarum specierum. prout continentur sub genere quantitatis. et propter hoc motus ad quantitate non habet unum commune nomen secundum genus sed habet nomen secundum suas species prout in quantitate reperitur contrarietas que est imperfecta ad perfectum secundum eandem essentiam quantitatis. et ita motus que est ad quantitate perfectam dicitur augmentum. que vero motus est ex hac decrementum. Sciendum quarto quod in genere ubi non reperitur contrarietas secundum proprias rationes suarum specierum nec etiam secundum aliquid quod sit pertinens ad illas species vel ipsas continentur. sed solum in ordine ad motum gravium vel leuium corporum reperitur in ubi duo termini maxime distantes. Si enim ut arguebatur ante oppositum attendere contrarietas in ubi secundum maximam distantiam simpliciter et absolute tunc magis contrarietur vacuum et cæcum dicitur intrinsece sibi oppositum quam vacuum celi medio mundi. quod igitur in predicamento ubi attenditur contrarietas per habitudinem ad illud quod est extrinsecum generi ubi. ideo non nominatur motus ad ubi nec secundum genus nec secundum speciem. licet secundum aliquos vocetur latio sed hoc nomen non est satis commune. quod solum illa ferri dicuntur in quorum potestate non est cessare a motu. quod scilicet non mouentur a seipsis sed ab alijs. Ex istis patet qualiter nominentur motus qui sunt ad illa predicamenta. **Conclusio prima.** Solum ad quantitate qualitate et ad ubi est per se motus proprie dictus. patet quod in illis reperitur contrarietas sufficiens et requisita ad motum et solum in eis que in alijs septem generibus non reperitur. ergo solum ad ista tria est per se motus. **Conclusio secunda.** Tantum sunt quatuor species motus proprie dicti. patet. quia omnis motus est ad ubi vel ad formam. si primum non habet nomen. impositum nec secundum genus nec secundum speciem sed circumlocutione dicitur loci mutatio. quibus non proprie debeat dici motus ad locum. quod locus est extrinsecus mobili cum sit in corpore continente. Si ad formam hoc est dupliciter. vel substantialiter et hoc non. quod in substantia non est per se motus. vel ad accidentaliter et hoc dupliciter. vel respectuam vel absolutam. non primum. quia in ad aliquid non est per se motus. Si absolutam vel ad qualitate et sic est alteratio. vel ad quantitate. vel hoc ad perfectam et sic est augmentatio. vel ad imperfectam. et sic est diminutio.

Qubita quor modis dicitur immobile eo quod mobile et immobile opponitur. et oppositorum est eadem disciplina Respondetur quod immobile dicitur tripliciter. Uno modo per negationem actus et potentie quod scilicet omnino impossibile est moueri ut deus. sicut sonus dicitur inuisibilis. quod non est de genere visibilium. Secundo modo dicitur immobile quod vix aut tarde mouetur siue postquam inceperit moueri ut claudus. siue quando vix inceperit moueri. ut mons vel saxum. Tercio modo dicitur immobile quod natum est moueri. non autem mouetur quando ubi et secundum quod natum est moueri. et hoc modo solum immobile dicitur quiescens. Ex quo patet quid sit quies. Quies enim est privatio in mobili ubi quando et secundum quod natum est

Quintus liber

moueri. Et predictis patet quid sit motus et quid quies. quod sunt species motus et mutationis et quot sunt modi immobilis. Ad rationes ante oppositum parent solutiones ex dictis.

Est hec autem dicamus quid est simul et quid est tangere et quid est medium. et quid consequenter et quid habitum et quid continuum et in qualibet re unumquodque horum esse aptum natum sit.

Simul quidem igitur dicuntur hec esse secundum locum. quecumque in uno loco sunt primo Separatum autem quecumque sunt in altero Tangere autem quorum ultima simul. Sedum autem in quod aptum natum est primum pertingere mutans. quod in quod ultimum mutat secundum naturam continue mutans: In minimis autem est medium tribus. ultimum quidem est mutationis contrarium est. Continue autem mouetur. quod nihil autem paucissimum deficit rei. non temporis. Nihil enim prohibet deficientem rei non temporis. et statim autem post hypatum. id est primam sonare ultimam sed rei in qua mouetur. Hoc autem et in his que sunt secundum locum. et in aliis mutationibus manifestum est. Contrarium autem secundum locum est. secundum rectitudinem distans plurimum. Minima enim sunt. Detrum autem finitum est. Consequenter autem quod cum post principium solum sit aut positione aut specie aut aliquid sit determinatorum: nullum medium est eorum que sunt in eodem genere et cuius consequenter est. Dico autem in linea linee secundum que sunt linee. aut unitatis unitas secundum que sunt unitates. aut domus domus. Aliud autem nihil prohibet esse medium. consequenter autem est alicui cum posterius aliquid est. Non enim unum consequenter est duobus neque noua luna secunde consequenter. licet hec illi Habitum autem est quod consequenter est cum tangat. Quonia autem omnis mutatio in oppositis est: opposita autem contraria. et que secundum contradictionem sunt. contradictionis autem nihil medium manifestum est quod in contrariis erit medium Continuum autem est quod de habitu aliquod: Dico autem esse primum quod id fiat et unum versus usque terminus eorum que tangunt. et sic significat nomen primum. quod continueat. Hoc autem esse non potest cum duo sint ultima. Sed hoc determinato manifestum est. quod in his est quod de primum et quod unum aliquod aptum natum est fieri secundum primum. Et sicut aliquando fit primum unum sic et totum erit unum: vel aut penetratione vel latone. aut collatione. aut tactu. aut adhaescentia. aut insertu. Manifestum autem et quod primum consequenter. Contactum quod de enim est necesse est

Physicorum

seque[n]ter esse. Quod p[ro]sequen[ter] aut[em] n[on] om[n]e tangere. unde et
p[ro]u[er]b[is] r[ati]one p[ro]sequen[ter] est vt in numeris Tactus aut[em] non
est. Et si q[ua]d[am] p[ro]tinu[um] est necesse est tangere. Si vero tangit
non d[um] continuu[m] est. N[on] em[en] necesse est vnu[m] esse ip[s]o[rum] vltima si-
mul sunt. sed si vnu[m] sunt necesse est et simul esse. Quare infer-
tus vltimus est s[ecun]d[u]m generat[i]o[n]em. Necesse est em[en] tangere si ad-
nata erunt vltima. Contacta aut[em] n[on] om[n]ia adnata sunt. In qui-
bus aut[em] n[on] est tactus. manifestu[m] est q[uo]d n[on] est p[ro]sertus in his
Quare si est vnit[as] et punctu[m] qualia dicunt separata. N[on] po-
ssibile esse vnitat[em] et punctu[m] id[em]. His q[ua]dem inest tangere. vni-
tatibus aut[em] p[ro]sequen[ter]. Et hor[um] q[ua]d[am] c[on]tingit esse mediu[m]. Dis-
em[en] linea mediu[m] puncto[rum] est. h[ab]et aut[em] n[on] est necesse. Nullu[m] em[en]
mediu[m] est dualitatis et vnitatis. Quid quid[em] igitur est simul et
extra. Et quid tangere et quid mediu[m] et quid p[ro]sequen[ter]. et q[ua]d
habitu[m] et q[ua]d p[ro]tinu[um]. et in qualibet vnu[m]q[ui]sq[ue] eor[um] inest dictu[m] e

Querit Vt[er] o[mn]ia p[ro]tinua sint tangencia. et o[mn]ia tangencia c[on]se-
quenter se habentia et n[on] econtra. ¶ Arguit p[ri]m[us]
mo[do] q[uo]d n[on] q[ui] o[mn]i[um] p[ro]tinuo[rum] vltima sunt vnu[m]. s[ed] tangencia vltima sunt s[ecun]d[u]m
illa aut[em] q[ua] sunt s[ecun]d[u]m n[on] dicunt vnu[m]. cu[m] s[ecun]d[u]m dicat relatione[m] pluriu[m] ad inuic[em]. et
go p[ro]tinua n[on] sunt tangencia. Sec[un]do sic. Om[n]ia p[ro]sequen[ter] se habentia
se h[ab]ent s[ecun]d[u]m p[ri]us et posterius. s[ed] in tangencia vnu[m] non est post aliud. q[ui]a
tangencia sunt s[ecun]d[u]m s[ecun]d[u]m ergo n[on] o[mn]ia tangencia sunt p[ri]us se habentia In oppo-
sitiu[m] est p[ri]us in textu. Sciend[u]m p[ri]mo. q[uo]d post q[ui] p[ri]us in p[ri]mo tractatu
determinauit de diuisione motus et mutatio[n]is in suas sp[eci]es. C[on]sequen-
ter in hoc tractatu agit de vnit[ate] et p[ro]prietate morus ad motu[m] et ad q[ui]e-
tem et quietis ad quiete[m]. Et q[ui] ad cognoscend[u]m vnitat[em] morus et etia[m]
multa q[ua] in sexto libro dicent necesse est cognoscere r[ati]o[n]es quarundam
intentionu[m]. q[ua] sunt simul extractu[m] siue separatu[m]. tangere mediu[m]. p[ri]us h[ab]i-
tum et p[ro]tinu[um]. ideo p[ri]us p[ro]mittit istoz definitio[n]es. Sciend[u]m sec[un]do q[uo]d s[ecun]d[u]m
s[ecun]d[u]m locu[m] dicunt q[ua]cu[m]q[ue] sunt in vno loco p[ro]p[ri]o. vnu[m] ad hoc q[uo]d aliqua sunt s[ecun]d[u]m
s[ecun]d[u]m locu[m] n[on] sufficit ea esse in eode[m] loco com[un]i. al[ia] o[mn]ia q[ua] sunt in mundo
essent s[ecun]d[u]m s[ecun]d[u]m. sed op[er]et ea esse in eode[m] loco p[ro]p[ri]o. n[on] q[ua]dem p[ro]p[ri]o vni. q[ui]a t[un]c
esset penetratio dimensionu[m] et duo corpora essent vnu[m] corpus. s[ed] in loco p[ro]p[ri]o
p[ro]p[ri]o ambob[us] et p[ro]p[ri]o oppositu[m] ad s[ecun]d[u]m. Separata s[ecun]d[u]m locu[m] dicunt q[ua]cu[m]q[ue] sunt
in alio et alio loco. s[ed] tangere vel tangencia dicunt quoz vltima sunt s[ecun]d[u]m p[ro]p[ri]o
carentia cuiusc[un]q[ue] medi[um] q[ua] alio no[m]i[n]e dicunt p[ro]tinua quasi simul tangencia
Sciend[u]m tercio. q[uo]d mediu[m] d[icitur] in q[ua]d aptu[m] natu[m] est p[ri]mu[m] p[ro]tingere s[ecun]d[u]m na-
tura[m] p[ro]tinue mutans q[ui] in vltimu[m] in q[ua]d mutat. q[ui]a om[n]is motus est de ter-
mino in terminu[m] p[ro]p[ri]o medi[um] et in medio e[st] mor[us] et n[on] in terminis. q[ui]a in vlti-
mo est finis motus et in p[ri]mo incipit. et vltimu[m] in motu est p[ro]p[ri]o p[ri]mo
Sed d[icitur] aliquid p[ro]tinue moueri cu[m] nihil aut paucissimu[m] deficit rei et non
p[ro]p[ri]o. unde interruptio p[ro]p[ri]o interruptit p[ro]tinuitatem motus. sed non om[n]i[um]

Quintus liber

nis interruptio rei. id est mediū in quo est motus. si enim post pparhūm. id est primā cordā cūbare tangat vltima. dum tamē sonus vltime pūnga tur sono primeno sic interruptio soni sed aliquo modo rei supra quas fit motus. Similiter supra lapides separatos potest aliqd moueri cōtinue. Et qz dicitū est qz vltimū in motu est pparium primo quod potest esse dubiū de motu locali. ideo distinguit. Aristoteles cōtraria fm locum et sunt que fm rectitudinem plurimum distant et dicit fm rectitudinē. qz inter duo pūtra sola linea recta certa ē. qz inter ea nō p̄ fieri nisi vna tm̄ et possunt fieri infinite curue. mō omnis mensura debet esse certa et finis ra. Ideo debet attendi pparietas loci nō fm simplicem essentiā loci sed per habitudinē ad mouentia et mobilia que mouent fm qz ibi est maxis ma distantia respectu virtutis mouentis et mobilis. vt centrū et p̄cauz celi maxime distant quo ad mouentia mobilia naturalia. Sciendum quarto. qz psequēter dicitur qd est post primū post dē vel specie sine modo eiusdem generis. vt vna linea sequens aliam psequenter se habet ad ipam. vt vnitas ad vnitatem et domus ad domū quando nō est mediū vel si sit. nō est eiusdē generis. id est sp̄i. vnde ad psequenter requiritur qz sit posterius. qz primū nō dicitur psequenter ad secundū. vt vnū non est psequenter duobus sed ecōtra. Secdo requiritur qz nō sit mediū eiusdē generis. sed habitū quod est psequenter cū tangat aliud. vnde habitum est species psequenter. qz secludit omne mediū. tam eiusdē generis. Bate rius ab hīs que habita dicunt. Et dicitis inferi plus qz omne mediū est inter pparia. qz mediū est per quod fit motus. sed omnis motus est in pparia vel pparidictoria. sed in pparidictorijs nullū est mediū. ergo ē in pparijs. Sciendū q̄nto. qz p̄tinua sunt quoqz vltima sunt vnū. hoc em̄ sonat nomen p̄tinui. qz dicitur a p̄tinuando hoc est a simul tenēdo quod fore nō posset si vltima sint duo. vnde eodē modo quo vltima aliquoz possunt fieri vnū. eodē modo illa dicunt p̄tinua. si em̄ illa vltima sunt vnū simpliciter. tunc fit p̄tinuū simpliciter. et si sunt vnū collectiue et colligatōne vel tactu vel per adnascentiā sic sicut p̄tinū capientdo p̄tinuū large prout se extendit ad p̄tinū. sed ad p̄tinū simplr̄ oportet qz vltima sint vnū simpliciter. **Conclusio p̄ma.** Definitōnes p̄dictraz intentionū prius posite sunt sufficienter assignate patz qz sufficienter explicant naturas suoz definitoz. vt in omnibus posset inductiue p̄bari. **Cōclusio scda est ista.** Omnia tangentiā psequenter se habent et omnia p̄tinua sunt p̄tinua. sed nō econtra. p̄tinū pater. qz in separatis a materia et in numeris reperitur psequenter. sed nō reperiunt tangentiā. sed semp̄ in tangentibz vnū seq̄tur aliud. et nō habent mediū eiusdē generis. **Scda pars patz.** qz quorūcūqz vltima sunt vnū eoz vltima sunt simul. qz idem nō est separatum a seipso. sed nō econuerso. ergo omnia p̄tinua sunt p̄tinua sed nō econtra. **Ex istis inferi plus p̄ra Platonem** qz si vnitas et punctus essent a sensibilibz separati vt plato ponebat adhuc vnitas nō esset punctus. Pater primo. qz punctus est de genere illoz que possunt tangere se. vnitas vero nō. licet sit de genere illoz in q̄ bus est psequenter. scz de genere numeri. **Secdo patz.** quia inter quēcūqz duo puncta cadit linea intermedia. et sic cadit mediū. sed inter quācūqz

Physicorum

unitates nō semper cadit mediū sicut nō est mediū aliquod dualitas
nis et unitatis. et sic unitas nō est punctus.

Ad rationes Ante oppositū. Ad primam dicitur quod si capiatur
simul ut de habitu dicitur aliquorum distinctorum in
actu. sic ultima primum nō sunt similes. sed si dicat habitu dicitur distinctorum
in potentia vel eiusdem ad seipsum. ut capit in opposito illa ultima sunt simul.
Ad secundam dicitur quod licet ultima sint simul in loco proprio ambobus. nō tamen
in loco proprio uni illo. ideo secundum sua loca propria possunt dici prius et
posterius. et ideo respectu diversorum dicuntur simul et consequenter.

Plus autem motus dicitur multipliciter. unum quidem est multiplicitate
dicimus: Genere quidem igitur unus est secundum figuram
predicamenti. Loci mutatio quidem est omni loci mutationi gene-
re una est. Alteratio autem a loci mutatione altera genere est. Spe-
cie autem unus est. cum genere unus est. et individua species sit. ut colo-
ris quidem sunt differentie. Jam igitur alius species denigratio et dealbatio
Omnis autem dealbatio omni dealbationi idem secundum speciem erit et omnis
denigratio denigratio. Albedini autem non amplius. unde species
una dealbatio dealbationi omni. Si autem sunt quaedam quae et genera si-
mul et species sunt manifestum est quod ut species unus erit. simpli-
citer autem unus species non ut doctrinatio sed scientia quaedam species
existimationis. genus autem scientiarum aliarum. Dubitabit autem aliquis
si species unus motus sit cum ex eodem idem in idem mutetur. ut unus
punctum ex hoc loco in hunc locum iter et iter. Si autem hoc erit
circulatio rectitudini eadem et voluntatio ambulatio: Aut
determinatum est id in quo est si alter est species. quoniam alter mo-
tus est. Circulare autem a recto alter species est. Genere quidem igitur et
specie motus unus sic est: Simpliciter autem unus motus est quod
substantia quidem unus et numero est. Quis autem huiusmodi sit mani-
festum est diuidentibus. Tria enim sunt secundum numerum circa que dici-
mus motum unum quod et in quo et quando. Dico autem quod quoniam
necessesse est aliquid esse quod mouetur ut hominem aut alter. Et in
aliquo hoc moueri ut in loco aut in passione et quando. In tem-
pore enim omne mouetur. Hoc iter aut genere quidem aut specie
esse unum est in re in qua mouetur. Habitu erat in tempore. Simpliciter
autem unum in omnibus his est. Et namque in quo est unum oportet esse et indi-
uisibile ut speciem. Et ipsum quoniam unum tempus et non deficientes. Et quod mo-
uet unum esse non secundum accens. ut album nigrum fieri et corpusculum ambula-

Quintus liber

re. vnū autē est corpus et albi. sed secundum accidens: neque commune.
Esset enim duos hoīes si sanari secundum eandem sanitatē ut obtalmie
sed non vnus hic est sed specie vnus ē Socrates autem secundum alteratio-
nem eandem alterari specie. in alio autē tempore et ite. in alio si quod perti-
git corruptū ite. vnū fieri numero erit et hic vnus si vero non
idē quod vnus autē nō. Habet autē dubitatōem huiusmodi et vtz
vna sanitas et omnino habitus et passiones substantie sint in cor-
poribus. Doueri namque videntur habentia et fluentia. Stigit ea-
dem et vna quod diluculo et nunc sanitas quare nō et cū deficiens
accipiat ite. sanitatē et hec illa vno numero erit. Eadē enim rō
est nisi quod in tantū differt. Quare si quod duo idē sicut numero
vnus et habitus esse necesse ē vnū enim numero actus vnus nume-
ro si pro habitu vnus ē fortassis nō alicui videbitur vnus et actus
eē. Cū enim pauset ambulans nō amplius ē hec ambulatio Ite
autē ambulante erit. si igitur vnū et idē ē pertingit vnū et idē corrupti et
eē multociēs. De quod igitur sunt dubitatōes extra quod nūc ē inten-
tionē Quis autē primum est oīs motus simpliciter quoniam vnū necesse ē
primum esse si quod oīs diuisibilis est et si primum vnus Non
enim oīs fiet primum oīs sicut neque aliud nullū pertingenti cō-
tingens sed quorum vnū sunt extrema vltima aut aliorum nō sunt
quidē. aliorum autē sunt sed specie differētia et equiuoca sunt Quod
namque tanget aut vnū fiet vltimū linee et ambulatōis. Habitu qui-
dem igitur sunt. et qui neque idē specie neque idē genere sunt. Cur-
rens enim aliq̄s statim febricitabit. et vt lampas ex diffusionelo-
ci mutatio est habita. continua autē nō. Ponitur enim primum quo-
rum vltima vnū sunt. Quare habitu et consequenter sunt quo tem-
pus primum est. primum autē est quo motus. Hoc autē eēt vnus
vltimū fiat ambobus. vnde necesse est eundem secundum spem esse et vnū
mobilis et in vno tempore simpliciter primum motū et vnū Tempo-
re quod vt nō immobilitas intersit. Indeficienti enim quiescere
necesse est. Vlti igitur et nō vnus motus est quorum quies est
in medio. Quare si aliquis motus statu occupet neque vnus ē
neque primum: intercipit autē si in medio tempus est. Qui autem
specie nō vnus motus est. et si nō deficiat tempus. Tempus quod
enim vnū est specie autē aliis. vnū quod enim necesse ē et specie vnus
esse. hunc autē simpliciter vnū esse nō est necesse. Quis igitur motus

Physicorum

ius qdem simpliciter vnus dictū est. Amplius autē dicitur vnus et pfectus siue fm genus siue fm spēm siue fm substantiā sic sicut et in alijs pfectū et totū vnus ē. Est autē aliqui et si imperfecti sit vnus et si solū sit p̄tinuus. Amplius autē aliter p̄ter p̄dictos et motus vnus regularis. irregularis em̄ nō videtur vnus sed magis regularis sicut rectus. Irregularis em̄ diuisibilis est. videt autē differre sicut magis et minus. Est autē et in om̄i motu qd̄ regulariter est aut nō est. Et nāq; alterabit regulariter et fert irregulariter vt circulo aut rectitudine et circa augmentū et similiter et decrementū. Irregularitatis autē differentia est aliquando qdem in quo mouet. Impossibile em̄ est regularē esse motū in nō regulari magnitudine vt reflexi motus aut obliq; aut alius. magnitudines quaz; nō puenit p̄tingens in p̄tingentē ptem. Aliqñ autē neq; in vbi neq; in qñ neq; in qd̄ s; in eo qd̄ vt est. velocitate em̄ et tarditate aliqñ determinatur. Quis quidē em̄ velocitas est eadē. regularis est cuius autē nō irregularis est. Vñ neq; spēs motus neq; differentie sunt velocitas et tarditas. q; om̄es sequunt differentes fm spēm. Quare neq; leuitas neq; grauitas pducens ad vnum et eundē locū que in idē est. vt terre ad ip̄am aut ignis ad ip̄m. Vnus quidem igitur irregularis est qui est continuus. Vnus autē qd̄ quidem reflexiuo accidit motui. Quod autē minus cōmixtio semp̄ p̄trarij. Si autē vnum oēm contingit et regularem esse et nō erunt q; nō fm speciem habitū ipi vnus et p̄tinuus. Quō em̄ erit regularis ex alteratōne compositus et loci mutatōne. Indiget em̄ conuenire.

Queritur Vt ad vnitatē motus requiratur vnitatis mobilitatis vnitatis t̄p̄is et vnitatis terminū ad quē. **Ar** guit p̄mo q; nō. q; si canis vnus cadat deorsum et cadēdo moriat. ille motus est vnus et p̄tinuus et tñ mobile nō est vnū in toto motu. **g** rē. Secūdo sic. si aliq; post cursuz incipiat febricitari ē idē instās qd̄ ē finis cursuz et p̄ncipiū febricitatōis. **g** cursuz et febricitatio erit vnus motus p̄tinuus. et tñ nō erit ibi vnitatis terminū ad quē. igit rē. Tercio sic. Tempus ē extrinsecū motui. **g** ad vnitatē motus nō requirit vnitatis t̄p̄is. In oppositū ē p̄hs in textu. Sciendū p̄mo q; post q; p̄hs posuit rōes quā dā int̄tionū valentiū ad cognoscendū vnitatē et diuersitatē motus. h; p̄r determinat de vnitatis et diuersitate motus fm gen^o spēs et nūq; et p̄ de vnitatis fm subz. 2° de quibsdā modis vnitatis et diuersitatis motus fm accēs

Quintus liber

de quibus in presenti videbitur. Unde motus secundum substantiam tripliciter dicitur unus. scilicet genere specie vel numero. Nam unitas motus vel sumitur ab esse motus. et sic est unitas numeralis. vel ab essentia et hoc dupliciter. vel a pre-essentia. et sic est unitas secundum genus. vel a tota essentia et sic est unitas secundum speciem. ¶ Conclusio prima. Illi motus dicuntur unus in genere qui terminantur ad formas eiusdem generis predicamentalis et illi diversi in genere qui terminantur ad res diverso predicamento. Patet quod motus distinguitur secundum distinctionem sui termini ad quem. et ab illo termino capit unitatem et diversitatem ab alijs. ergo illi motus qui sunt ad eundem terminum in genere sunt unus motus secundum genus. ¶ Conclusio secunda. Unitas motus ad motum secundum speciem sumitur ab unitate forme ad quam est motus secundum speciem in diuisibile in alias species. probatur sicut procedens. unde omnis dealbatio est una in specie. sed dealbatio et denigratio specie differunt. ex quo sequitur quod si aliqua forma sit species et genus. motus factus ad illam formam est unus in specie non simpliciter sed secundum quid. Sed obijciatur. quod si conclusio sit vera magis videretur quod motus qui sunt ad eundem terminum in numero essent unus motus in specie. ergo cum ad eundem locum cum in numero possunt fieri motus per cordam et arcum sequitur quod motus circularis et rectus essent unus motus in specie et similiter voluntario et ambulatio. Respondet philosophus quod ad unitatem motus secundum speciem non solum debet attendi idem terminum ad quem. sed etiam spatium vel medium in quo fit motus. cum igitur rectus et circularis specie differant illi duo motus de quibus est facta mentio sunt specie differentes. ¶ Conclusio tertia. Ad unitatem numeralis motus que est unitas simpliciter requiritur unitas mobilis temporis et termini ad quem. idem dicit philosophus quod tria sunt circa que dicimus motum unum. scilicet quod in quo. et quando. probatur. quod unum simpliciter vel dicitur unum in diuisibilitate vel primum. sed motus non dicitur unus in diuisibilitate. cum omnis motus sit diuisibilis. ergo motus dicitur unus primum. et per consequens motum esse unum simpliciter est ipsum esse primum. sed ad primum motus illa tria requiruntur. ergo ad unitatem numeralis motus. et. Sed probatur. nam primum sunt quod ultima sunt unum. sed diuersae forme secundum quas est motus non possunt esse una. ideo differunt specie ut dicitur in textu sed differentia non possunt per se continuari licet bene per accidens. ut in virga pro medietate viridis et pro medietate sicca. ergo ad unitatem motus requiritur unitas forme vel termini ad quem. Similiter omne accidens numeratur ad numerationem sui subiecti. ideo ad unitatem numeralis motus requiritur unitas mobilis quod est subiectum eius. et non sufficit unitas per accidens. nec etiam unitas in specie vel in genere quod possibile est duos homines eadem sanatione in specie sanari. non tamen erit eadem sanatio secundum numerum nisi mobile sit per se unum. Item omnis motus habet principium medium et finem in tempore et est proportio temporis ad motum in substantia et esse. ut dictum est in quarto. Et ad unitatem motus requiritur unitas temporis et hec unitas temporis attenditur quando non interruptur tempus in quo fit motus per quem intermedium ¶ Dubitatur primo. Si socrates prius alteretur postea cesset. deum capiat alterationem eandem in specie. utrum posterior alteratio sit eadem numerum

Physicorum

vo cum p̄ma. Responderet p̄ his q̄ si possibile sit corruptum idem nu-
mero reiterari erit vna cū p̄ma. si vero nō sit possibile. non erit vna. ideo
do fm naturam nō possibile est corruptum reiterari idem numero. ideo
nō erit vna alteratio in numero. ¶ Dubitatur secūdu. Utrū sit eadē
sanitas in numero in sorte de sero que fuit de mane supposito q̄ nō inter-
uenerit egritudo. si dicat q̄ sic cū substantia hominis sit in cōtinuo fluxu
pari rōne posset dici q̄ sanitas amissa per egritudinem et postea recupera-
ta esset vna sanitas in numero. et similiter alteratio interrupta per quie-
tem. Hanc dubitationē in presenti nō soluit. qz questiones de eodem v̄di-
uerso ad metaphysicum p̄tinent. Sed eam soluit Albertus dicens. q̄ du-
plex est subiectū sanitatis. quoddam est commune et mediātū scz partes
materiales corporis et iste cōtinue fluunt et refluent. aliud est immedia-
tum scz partes formales et ille non sunt in cōtinuo fluxu. ideo manet eadē.
sanitas in numero de mane et de sero si non interueniat egritudo. Si vero
interuenerit non manet eadem sanitas amissa et recuperata numero. q̄
per egritudinem interuenientem interruptum est esse sanitatis. Du-
bitatur tertio. Utrum motus irregularis sit vnus. Pro dubio sciendū
q̄ motus potest dici vnus dupliciter. vno modo fm substantiam prout
dicitur vniū genere specie vel numero. Alio modo potest dici vnus fm
accidens vel etiam diuersus et hoc dupliciter. vno modo dicit vnus qui
est perfectus. vt dicitur in textu. Sicut aliquid se habet ad esse p̄fectum
ita ad esse vnum. ideo si aliquis motus sit imperfectus quibus cōtinuus
sit tamen nō est vnus simpliciter. vt calcens imperfectus nō dicit vnus
simpliciter qz est aliquo modo diuisus a sua perfectione. Secūdo modo
dicit vnus q̄a est regularis. vnde in qualibet specie motus potest fieri mo-
tus regularis et irregularis scz in alteratōne. loci mutatione. in augmenta-
tione et diminutiōe. ¶ Et fm Aristotele irregularitas in motu locali p̄t.
attendī dupliciter. Vno modo ex p̄te magnitudinis supra quā est motus.
qz si magnitudo sit regularis. et motus erit regularis. Et dicitur mag-
nitudo regularis cuius omnes partes fm eandem dispositionem se inui-
cem cōsequunt. vt est magnitudo pure recta vel pure regularis. et p̄ op̄-
positum dicitur magnitudo pure irregularis et est magnitudo reflexa
vel curva. Alio modo attenditur irregularitas in motu in q̄stum mobilis
le velocius vel tardius mouetur. et fm hoc motus regularis dicitur cuius
est eadem velocitas in toto motu. et irregularis cuius est inequalis velo-
citas. Tunc respondet q̄ licet motus irregularis possit esse vnus fm
substantiam pura in q̄stum est cōtinuus et habet tria requisita ad vnitatem
motus. tū est vnus vnus q̄s motus regularis. p̄ qz motus irregu-
laris in suis p̄tibus habet diuersitatē accidentalem pro q̄sto vna est velo-
cior et alia tardior. vel pro q̄sto vna pars est recta et alia reflexa vel curva
ex parte magnitudinis. sed q̄stum habet de diuersitate tantū deficit ab
vnitare. ergo motus irregularis vnus est vnus q̄s regularis. qz regula-
ris est vnus fm substantiā et accidēs. Irregularis autē fm substantiā fm.
¶ Et dicitur inferri. q̄ motus primi mobilis est maxime vnus. qz est maxi-
me regularis vtroqz modo capiēdo regularitatē et est maxime p̄fectus

¶ Et dicitur inferri. p̄ his duo correlarie. Primum est. q̄ velocitas et tarditas

Quintus liber

tas non sunt spēs vel differentie motus. qz in omī specie motus possunt reperiri velox et tardū. modo species vel differentie vnūs generis nō reperitūtur in specie alterius generis. ergo nō sunt species z differentie motus. sed sunt passionēs eius. Scōm correlariū est qz velocitas z tarditas nō sunt idē qd grauitas z leuitas. qz velocitas et tarditas reperitūtur in omī motu. sed grauitas z leuitas pertinent ad determinatos motus. scz grauium z leuium. igitur zc.

Ad rōnes Ante oppositū. Ad p̄mā dicit aliqui qz casus nis non mouetur deorsum inq̄strum canis sed inq̄strum est corpus graue. et licet corrupatur canis manet tñ idem corpus graue z sic manet idē subiectū motus. ideo dicit illum motum esse contrariū. Sed hoc reprobat. qz licet nō moueat deorsum vt est canis s; vt est corpus graue. Tamē dū corrupitur canis nō manet idem corpus graue numero. Ideo nō potest esse idem motus in numero. sed ibi sunt duo motus cōsequenter se habētes. Ad secūdā dicit. qz licet idem instās sit finis temporis mēsurantis cursum z principū alterius qd mēsurat febilitationem. tamē nō est idem terminus intrinsecus cōmunis respectu cursus z febilitationis si vnū statim incipiat post alterū qz motus specie differentes nō possunt adiuicē p̄tinuari. qz sui termini nō sunt eiusdem rationis. Ad tertiā dicit qz tempus nō est plene extrinsecū primo motui. qz idē s̄m substantiā est causa vnitatis motus z temporis. nam vnitatis p̄mi mobilis agit vnitatē motus. aut t̄p̄is. ē etiā p̄portio t̄p̄is ad motum z quātum ad substantiā et esse. ideo tempus mēsurat motū s̄m id qd est z f̄m duratōem eius. ideo ad vnitatē numerale motus alijs quid facit vnitatis temporis. z qz primus motus est in omnibus alijs vt causa in effectu. ideo tempus nō est totaliter extrinsecū alijs motib; ideo ad vnitatem motus numeralem facit tempus causaliter z non solum vt signū vt aliqui dixerunt

Plus autē determinādum est qualis motus contrarius motui z de māsione eodem modo. Sed p̄mo determinādum est vtrū cōtrarius motus sit qui est ex eodem. ei qui est in idem. vt qui est ex sanitate. ei qui est in sanitate vt qz ex sanitate z corruptio videtur. Aut qui ē ex cōtrarijs vt qz ex sanitate ei qui est ex egritudine. Aut qz est in cōtraria. vt qui est in sanitate ei qui ē in egritudine. Aut qui est ex cōtrario ei qz est in cōtrariū. vt qui ē ex sanitate ei qz est in egritudine. Aut qz ex cōtrario in cōtrariū. ei qui ē ex p̄trario in p̄riū. vt qz est ex sanitate in egritudine ei qz est ex egritudine in sanitate. Necesse est em̄ aut vnū quēdam horū esse modorum aut plures. Non enim est aliter contraponere. Est autē qui qdē ex cōtrario ei qz ē in cōtrariū nō cōtrarius. vt qz est ex sanitate ei qui est in egritudinem. Idem em̄ ē et vnus

Physicorum

est Esse quidē igit̄ nō idē ē ip̄is. sicut nō idē ē ex sanitate mu-
tare in egritudine. Neq; q̄ ē ex p̄trario ei q̄ est ex p̄trario. Si
mul̄ qdē em̄ accidit mutari ex p̄trario in p̄trariū aut ī mediū.
S; de hoc qdē p̄terius dicemus. S; magis in p̄trariū
mutare videbit̄ vtiq; cā eē p̄trarietatis q̄ ex p̄trario. Hic q̄
dem em̄ mutatio p̄trarietatis. illevero acceptio. Et d̄: at̄ vñ
quicq; in qd̄ mutat magis q̄ ex q̄. vt sanatio in sanitate egro-
tatio at̄ in egritudine. Relinquitur at̄ qz ē in p̄traria et q̄ ē in
p̄traria ex p̄trarijs. Fortassis qdē igit̄ accidit hos q̄ in p̄tra-
ria ex p̄trarijs esse. s; eē forsitan non idē. Dico aut̄ qui in sani-
tate ei q̄ ex egritudine. et q̄ ex sanitate ei qui in egritudine.
Qm̄ aut̄ differt mutatio a motu. ex quodā em̄ subiecto ī qd̄
dam subiectum mutatio est motus qui est ex cōtrario in cō-
trarium ei qui est ex contrario in contrarium motus contra-
rius est. vt qui est ex sanitate in egritudinem et qui est ex egritu-
dine in sanitate. Manifestum est autem ex inductione
qualia vident̄ p̄traria eē. Egrotari em̄ ip̄i sanari et ip̄i addi-
cere decipi p̄mutatū nō p̄ ipsum. In p̄traria em̄ sicut em̄ in
scia ē sic r̄ in deceptōe et p̄ ipsum habere r̄ p̄ aliū. Et sursum
motus ei qui ē deorsum. Cōtraria em̄ hec sunt in longitudi-
ne. Et qui ē ad dexterā ei qui ē ad sinistrā. p̄traria em̄ hec sunt
in latitudine. et q̄ ē ante ei qui ē retro. p̄traria em̄ hec sunt in
latitudine. Qui at̄ ē in p̄trariū solū nō ē motus s; mutatio.
vt fieri albū nō ex qdā ē. Quib; at̄ nō est p̄riū q̄ ē ex ip̄o ei qui
ē in ip̄m mutatio p̄traria ē. Vñ generatio corruptōi p̄traria
est. et remotio acceptōi. De at̄ mutatōes quidē motus at̄ nō
sunt. Qui at̄ vt in mediū motus sunt. quibuscūq; p̄trario-
rum ē mediū tanq; in p̄traria quodāmō ponēdi sunt. sicut ei
p̄trario vtiq; medio motus in vtraq; vtiq; vtiq; vt ex fusco q̄
dem in albū tanq; ex nigro et ex albo in fuscū tanq; in nigrū
ex nigro at̄ in fuscū tanq; in albū. fuscū mediū aut̄ ad vtrūq;
d̄: quodāmō vtrūq; vtrūq; sicut dictū ē prius. Not; qui
dem igit̄ motui p̄trarius ē sic qui ē ex p̄trario in p̄trariū ei q̄
est ex p̄trario in p̄trariū. Qm̄ aut̄ motui nō solū videt̄ esse
motus cōtrarius sed et quies hoc determinādū est simplici-
ter quidē cōtrarius ē motus motui. Opponit̄ at̄ et quies p̄-

Quintus liber

natio em̄ est. Est autem sic q̄ priuatio cōtraria dicitur. Qualis autem quali vt ei qui est fm̄ locū que fm̄ locū Sed hoc nō dicitur simpliciter. vtrum em̄ ei qui est hic māfioni q̄ est ex hoc aut qui est in hoc motus opponitur Manifestum igitur est qm̄ in duobus motus subiectis est. Huic quidem qui ex hoc in cōtrarium que est in hoc quies. Huic autem qui ex contrario in hoc q̄ in cōtrario quies. Simul aut̄ et ad inuicem cōtrarie be sunt. Et nāq̄ incōueniens est si motus q̄dem cōtrarij sunt. Quietes aut̄ opposite non sunt Sūt aut̄ in oppositis be vt q̄ in egritudine q̄es ei que est in sanitate Motui autem ei q̄ est ex sanitate in egritudinem. ei em̄ qui est ex egritudine in sanitatem irrationabile Qui enim in ipso motus est in quo stetit quietatio magis est. fm̄ q̄ accidit si mul fieri motui. Necessse autem est aut hanc aut illam esse. Non enim que est in albedine quies contraria est ei que est in sanitate Quibus autem non sunt cōtraria horum mutatio q̄dem est opposita que ex ipso ei q̄ est in ipsum. motus aut̄ non est vt q̄ ex esse ei q̄ est in esse q̄es q̄dem horum nō est immutatio aut̄ ē. z sic q̄dem aliqd̄ esset subiectū q̄ in esse non mutatio ei que ē in non esse cōtraria erit. Si vero non ē ali quid q̄ non ē dubitabit aliqd̄ cui sit contraria q̄ ē in esse nō mutatio et q̄es ē. Si aut̄ hoc ē. aut non om̄is q̄es motui contraria ē. aut generatio et corruptio motus sunt. Manifestum igitur q̄ quies non dicenda est. si non et hec motus. Similiter autem aliquid est et immutatio. Contraria autē est aut nulli aut ei que est in non esse. au corruptōni Hec em̄ ex ipsa generatio aut in ipsam

Queritur Vtrum motus contrarietur motui et quieti. et quies quieti. **¶** Arguit q̄ non. nam quies est priuatio motus. ergo non cōtrarietur motui. Secūdo sic. Cū vni est vni cōtrarium. ergo si motus cōtrarietur motui non cōtrariabitur quieti. Tertio sic. quies est priuatio. sed priuationi nō contrariatur priuatio. ergo quies nō cōtrariatur quieti. In oppositum est philosophus. Sciendū primo. q̄ postq̄ philosophus tractauit de vni tate z diuersitate motus. Consequēter q̄a cōtrarietas est quedam species diuersitatis agit de cōtrarietate motus ad motū z quietis ad quietem. premitendo q̄ contrarietas motuum potest quinq̄ modis ymaginari. Primo modo q̄ illi motus dicantur cōtrarij quozum vnus est ab vno termino z alter in eundem terminū. vt motus qui est de sanitate cō

Physicor

trarietur ei q̄ est in sanitate. Sec̄do mō q̄ illi motus sint p̄trarij q̄ sunt ex terminis p̄trarijs. vt qui est ex sanitate illi q̄ est ex egritudine. Tercio mō q̄ illi sint p̄trarij qui sunt ad terminos p̄trarios. vt qui est in sanitate ei qui est in egritudine. Quarto modo. vt illi p̄trarietur qui sunt de vno p̄trario in p̄trarium aliud. vt q̄ est ex sanitate ei q̄ est in egritudine. Quinto mō. vt illi p̄trarietur qui sunt de terminis p̄trarijs z in terminos p̄trarios. vt q̄ est ex egritudine in sanitate ei qui est ex sanitate in egritudine. vnde solum his q̄nq̄ modis potest ymaginari contrarietas motuū. ¶ Conclusio p̄ma. Motus q̄ est de termino p̄trario nō contrariatur ei q̄ fit ad terminū p̄trariū. patz. qz sic vnus z idem motus fm rem sibi p̄p̄i esset p̄trarius. qz vnus z idem motus fm rem fit de p̄trario in terminū p̄trarium. licet sit alius fm r̄d̄em inquantū est a termino a quo z fm q̄ est in termino ad quem. ergo motus nō possunt dici p̄trarij p̄ hoc q̄ terminus a quo vnus p̄trarietur termino ad quē alterius.

¶ Conclusio sc̄da. Motus nō debent dici p̄trarij eo q̄ sint ex terminis p̄trarijs. patz qz motus tendentes in eundē terminū nō p̄trariant. s̄ motus q̄ sunt ex p̄trarijs terminis. vt ex albo z nigro quandoqz tendūt in eundē terminū. vt in rubeū. ergo r̄c. Sc̄da ratio. In omni motu abijctur terminus a quo z terminus ad quē semp̄ acq̄ritur. ergo motus incipientes a terminis p̄trarijs sunt illius p̄trarietatis. ergo nō debent dici p̄trarij p̄pter p̄trarietate terminoz a quibus sunt. Tercia ratio. contrarietas est oppositio fm formā z sp̄m. sed ad sp̄m motus requiritur terminus a quo z terminus ad quē simul. qz fit de subiecto in subiectus ergo ad p̄trarietate motuū nō sufficit q̄ sint a p̄trarijs. z sic quartus et secundus modoz predictoz nō causant p̄trarietate motus. ¶ Conclusio tertia. Primus et tertijs modi valent ad sumendū p̄trarietatem in mutatioibus sed nō in motibus. qz in mutatioe que est fm substantiam nō possunt reperiri duo termini positivi ad invicem p̄trarij. ergo ad habendū p̄trarietate mutatiois in substantia sufficit q̄ sit recessus ab vno termino in vna mutatioe. z accessus ad eundem in alia. vt generatio que est ad esse p̄trarietur corruptio que fit ex esse. Sed tertijs modus valet ad sumendum contrarietate in mutatioibus rerum habentū p̄trarium. Patz qz in talibus mutatioibus termini a quibus sunt semp̄ sunt negativi. vt cum ex nō albo fit album z ex nō nigro fit nigrum. ergo contrarietas cum sit inter positiva nō attendit ex parte terminoz a quibus sunt sed ex parte terminoz ad quos sunt. Et q̄ fm illos modos dicantur motus p̄trarij patz. qz omnis motus est de termino affirmato in terminū affirmatum quod nō semp̄ requiritur in accessu ad vnū terminū et recessu ab eodem. neqz semp̄ reperiuntur termini ad quos sunt contra-rii. ¶ Conclusio quarta. Solum illi motus sunt p̄trarij q̄ sunt a terminis contrarijs in terminos p̄trarios. Probat p̄mo r̄tione. qz contrarietas cum sit oppositio fm formam z sp̄m sumenda est in motibus ab illis a quibus sumitur completa ratio motus. sed illa sumitur ex p̄e vtriusq̄ terminoz. qz motus est mutatio de subiecto in subiectum. ergo p̄trarietas motuū debet attendi ex p̄e vtriusq̄ terminoz. Sc̄do patet inductiue. qz sanari p̄trariatur ei quod est egrotari. z hoc est. qz sunt ex

Physicorum

tra naturā neq; dealbatio neq; denigratio. Similr autē ē et in
augmēto z decremēto. neq; ad inuicē hi p̄trarij vt fm naturā
hi autē extra naturā. Neq; augmētū augmēto Et in generatōe
autē z corruptōe eadē rō ē. Neq; generatio q̄dē fm naturā cor
ruptio autē extra naturā. Senescere em̄ fm naturā ē. Neq; ge
neratōem videm⁹ aliā q̄dē fm naturā. aliā vero extra naturam
Aut si est q; violentia sit extra naturā. tūc et corruptio erit cor
ruptōi p̄traria. q̄ violenta. vt q̄ extra naturā ei q̄ fm naturā Et
go nature et generatōes q̄dā sunt violente z nō fatate q̄b; con
trarie sunt q̄ sunt fm naturā. Et augmēta sunt violēta z decre
menta. vt augmēta q̄ velociter p̄pter alimētū pubescentiū sunt
et tritica cito adaucta z nō p̄stricta In alteratōe autē q̄liter aut
simplr. Erūt em̄ alie q̄dē violente. alie vero naturales. vt dimi
ssi nō in creticiis dieb;. alij at in creticiis. alij q̄dem extra naturā
alterant. alij vero fm naturā. Erūt igit̄ corruptōes p̄trarie
ad inuicē nō generatōi. z q̄d. phibet est em̄ sic. Et nāq; si hec q̄
dem dulcis. illa vero tristis ē. q̄re nō simplr corruptōi corrup
tio p̄traria est. s; hec q̄dē hmōi. alia vero hmōi hāz ē. Dīno
q̄dem igit̄ p̄trarij mot⁹ et q̄etis. dicto mō sunt. vt q̄ est sursum
ei q̄ est deorsum. Loci em̄ p̄trarietates he sunt Fert̄ autē sursum
q̄dē motū natura ignis. deorsum vero terra. Et p̄trarie ip̄oz
loci mutatōnes sunt. Ignis autē sursum q̄dē natura. deorsum
autē extra naturā. Et p̄trarius est q̄ est fm naturā ip̄ius ei q̄ est
extra naturā. Et q̄etes autē silr. Que nāq; est sursum q̄es q̄ ē de
super deorsum motui p̄traria est. Sit autē terre Illa at q̄es extra
naturā. mot⁹ at hic fm naturā. quare motui q̄es p̄traria q̄ ē ex
tra naturā ei q̄ ē fm naturā eiusdē Et mot⁹ em̄ eiusdē p̄ri⁹ sic ē
Alia q̄dē s; naturā ip̄oz erit sursum aut deorsum; alia at extra na
turā. Hāz at dubitatōes si ē ois q̄etis q̄ nō sp generatio z hec
ip̄m stare Vanēz igit̄ extra naturā vt terre sursum erit genera
tio. Lū ergo ferebat sursum violentia stetit. S; q̄d sp stat vide
tur ferri velocius ad q̄d materia. q̄ aut violentia est p̄trariū est
Nō factū ergo q̄escens erit q̄escens. Amplius videt stare.
aut om̄ino esse in ip̄ius locū ferri aut accidere simul. Hābet
autē dubitatōem si p̄traria est q̄es q̄ est hic q̄ huic est motui. cū
em̄ moueat ex hoc. aut reijciat. adhuc videt habere q̄d abie

Quintus liber

etiam est. quare si hec quies contraria est ei quod huic est in contrarius motui. simul erunt contraria. Aut sic quiescit finis quod adhuc manet. Omnia autem eius quod mouet aliud quod ibi. aliud autem est in quod mutat. unde et magis motus motui contrarius est quam quies. Dubitabit autem utrumque quies et de stare. si quodcumque preter naturam motus. His est quies opposita. si quidem igitur non erit inconueniens. manet enim violentia. quare quiescens aliquid erit non semper sine fieri. Sed palam quod erit. sicut enim mouet preter naturam et quiesceret utrumque aliquid preter naturam. Quoniam autem est quibusdam motus finis naturam et preter naturam. Puta ignis qui sursum finis naturam qui autem deorsum preter naturam. utrumque hic contrarius autem qui terre. hec enim fertur finis naturam deorsum autem palam quod ambo. sed non eodem modo. sed quicquid finis naturam existentis eius autem qui sursum ignis eius qui deorsum. ut finis naturam existens preter naturam existenti. similiter autem et mansionibus. Forte autem quieti motus aliquatenus opponitur. Cum enim moueat ex hoc. et abijciat. ad hoc videtur habere quod abijciatur. quare si ipsa quies contraria est ei qui hinc in contrarium motui simul existant contraria si aliquatenus qui esse aut adhuc manet. Totaliter autem eius quod mouet si quod ibi. hoc autem in quod mutat. propter quod et magis motus motui contrarius quam quies. Quis quidem igitur motus simpliciter videtur dictum est et de motu quidem et quiete quod utrumque unus et qui contrarium quibusdam dictum est.

Queritur Utrum quies violenta sit aliqua generatio. **Ar**guitur quod sic. nam omne quod quandoque est et quandoque non est. genitum est. sed nullum violentum semper est. ergo quies violenta est aliquid qua generatio. **Sed** sic. sicut se habet motus naturalis ad quietem naturalem. ita motus violentus ad quietem violentam. sed motus naturalis est generatio quietis naturalis quantum ad ultimam partem eius qua mobile dicitur stare. ergo motus violentus est generatio quies violenta. **In** oppositum est philosophus in textu. Sciendum primo quod postquam philosophus tractauit de contrarietate essentiali motus ad motum et motus ad quietem. et quod etiam ad inuicem. Consequenter tractat de contrarietate accidentaliter motuum mouendo tres dubitationes. Prima est utrumque sicut in motu locali reperitur oppositio naturalis et violenti. ut terra naturaliter mouetur deorsum et violente sursum an ita reperiat in alijs. **Et** arguit philosophus quod non. quod una alteratio non est magis finis naturam quam alia. ut sanatio quam egroratio. quod principium versus est ab intra. similiter augmentum non est plus finis naturam quam decrementum. quod utrumque motus est a principio intrinseco. nec generatio.

Physicorum

est magis secundum naturam quam corruptio. nam sentius est via ad corruptionem quam
tam naturale est. Pro cuius solutione Sciendum scdo. q. motus dicitur
secundum naturam qui fit a principio intrinseco conferente in passio. Dupliciter
tunc potest dici aliquid naturale. Uno modo tunc completam rationem naturalis
quod scilicet est a principio intrinseco passio vim conferente et secundum ordinem et tem-
pus et alias circumsantias quibus natura particularis et inferior nata est
moueri a superiori ita quod fiat tam secundum cursum nature vniuersalis quam particu-
laris. Et innaturale. in omnibus istis deficiens est innaturale simpliciter
et violentum. Alio modo dicitur aliquid naturale imperfecte. scilicet quod in aliqua
conditione deficit a naturali simpliciter ut si aliquid eueniat secundum cursum
et ordinem nature vniuersalis sed non particularis accepte particulariter si-
cut est corruptio. Si enim consideret naturam propria eius quod corruptio secundum
tendit bonum et conservacionem huius particularis. corruptio non est sibi na-
turalis. Si autem consideret in quantum est pars totius vniuersi secundum quem mo-
dum nata est obedire superiori motori secundum hoc corruptio est naturalis. Tunc
dicendum quod sicut reperit aliquis motus localis secundum naturam et preter natura-
turam sic etiam reperitur in alijs motibus. ut augmentatio tritici nimis ve-
lor propter abundantiam humiditatis et caloris eleuantis est preter natura-
turam et quandoque etiam augmentatio est secundum naturam. et similiter de diminutione
dicendum est. Etiam de alteratione. quod aliquis dimittitur a febre in
die critica. et talis sanatio est secundum naturam. Si vero dimittatur non in die
hys criticis est preter naturam. Similiter cum aliquis senio deficit natura-
liter corrumpitur. et violente quod cum gladio punitur et sic in omni specie mo-
tus reperitur oppositio naturalis et non naturalis reperitur etiam talis op-
positio inter motum et quietem. et inter quietes adinuicem. nam quies
terre sursum opponitur motui terre deorsum. non solum oppositio que
est secundum rationem quietis et motus siue priuacionis et habitus. sed etiam opposi-
tione que est naturalis et innaturalis. Et quies terre deorsum opponit
eius sursum eadem oppositio. Et si queratur. cum ignis moueat sur-
sum secundum naturam et deorsum preter naturam. et terra moueat deorsum
secundum naturam versus motus ignis sursum opponitur motui eius deorsum aut
motui terre. Respondet philosophus quod vterque scilicet diuersimode. quia opponit suo
motui deorsum sicut naturale innaturali et motui terre deorsum. sicut na-
turale naturali. Et sic patet quod in motibus duplex reperit oppositio. scilicet
essentialis que sumit ex oppositio terminorum de qua dictum est in questione
precedenti. et accidentalis que sumit secundum modos motus qui sunt esse secundum
naturam et esse extra naturam de qua oppositio est hic adpositum. Se-
cunda dubitatio est titulus questionis. Conclusio. quietis violente non
est aliqua generatio per se. est tamen eius aliqua causa vel generatio per acci-
dens. primum patet quod si quietis violente esset generatio. vel esset per motum
naturalem vel violentum. non primum quod motus naturalis est generatio quies-
tis naturalis. et sic non violente. nec secundum. quod quod per se generatur ab aliquo
est finis et perfectio ipsius. sed quanto aliquid accedit plus ad suum finem
et perfectionem tantum magis intenditur. ideo motus naturalis est velocior
in fine quam in principio. ergo si motus violentus esset per se causa quietis
violente. tunc in fine esset velocior quam in principio vel in medio. cuius op-

Sextus liber

positum patet ad sensum. Secunda pars patet. nam quies violenta causatur per accidens a virtute mouentis violente fin q̄ illa virtus est deficiens. vnde huius virtutis est quadruplex status. scz generatio augnē ratio diminutio ⁊ cessatio sive desitio. et fin vltimū status est causa quietis violente. quādo scz nō plus sufficit mouere ipsum mobile sufficit ratio naturalem eius. et tunc mobile quiescit quiete violenta. Tertia dubitatio est circa illud qd̄ est prius dictū q̄ scz q̄es in termino a quo cōtrariatur motui qui est ab illo termino. nam si ita sit cū illud quod mouetur non recedat subito a termino a quo. nec subito acquirat terminū ad quem sed q̄dū est in motu habet aliqd̄ de termino a quo. ⁊ aliquid de termino ad quem videt q̄ idem simul quiescit ⁊ mouet. et q̄ opposita sunt simul in eodem. Respondet p̄hs q̄ nō est incōueniens p̄traria fin esse in p̄fectum se cōpari in eodem subiecto. q̄a omne qd̄ mouetur habet aliquid de termino a quo ⁊ aliquid de termino ad quem qui termini sunt cōtrarij. s; nec totaliter est in termino a quo nec totaliter in termino ad quem. Similiter non est incōueniens idem mobile simul quiescere p̄ quanto durante motu manet in eo semp̄ aliquid de termino a quo ⁊ moueri p̄ quanto tendit ad terminū ad quem. Sed dicitur moueri simpliciter et quiescere fin qd̄. Et hoc infert p̄hs q̄ motus magis p̄trariat motui q̄ quies motui. qz duo motus contrarij nō se cōpariunt in eodem quod tū p̄tingit de motu et quiete. Et dicitur patet de p̄trarietate motus ad motum et ad quietem. et quietez adinvice. Parent etiā solutiones ad rationes ante oppositū. Et hec de questione.

¶ Explicit quintus liber physicoꝝ Aristotelis:

Integras motus prebet partes diuidendo
Sextus. et errores Zenonis destruit omnes

Sed autem est continuus. et quod tangit. et sequēter sicut definitum est prius. continua quidē quoz vltima vnū. Que vero tangunt quoz vltima sūt. Et sequēter at qz nihil ē mediū. primi generis. impossibile ex indiuisibilib; ē aliqd̄ continuū. vt lineā esse ex p̄ctis. si vere lineā qd̄ continuū ē p̄ctū at indiuisibile. Neq; ei vnū sunt vltima p̄ctorū. Nō est ei hoc qd̄ vltimū p̄ctorū aliud aliqd̄ illud at aliq̄ ps indiuisibilis. Neq; sūt sunt vltima. nō ei est vltimū nihil i p̄ribilis. alterū ei ⁊ vltimū ⁊ cuius ē vltimū. Amplius necesse est aut continua est p̄cta. aut tāgentia se ad inuicē ex q̄b; est continuū. Eadē at rō est. ⁊ in oib; idiuisibilib; Continua qd̄ ē igit nō erūt p̄pter p̄dcām rōem. Tāgit at omne aut totū totū. aut ps p̄tē. aut totū ps. Quā at i p̄ribile ē indi